

Kainuun maakuntaohjelma 2026–2029

Luonnos käsiteltäväksi maakuntahallituksessa 24.11.2025

Kainuun liitto
Kauppakatu 1
87100 Kajaani
040 722 0900 (kirjaamo)
kirjaamo@kainuunliitto.fi

Etukannen kuva: Mari Schroderus
Takakannen kuva: Mika Seppänen, Kainuun liitto

Julkaisunumero
ISBN (verkkojulkaisu)
ISSN (verkkojulkaisu)

Sisällys

Kainuun tilannekuva	6
Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 arvot	7
Kainuu 2045 -visio	8
Kainuun kriittiset menestystekijät	9
Maakuntaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet	10
Osaava ja ilmastoviisas kestävä kasvun ja kansainvälistymisen Kainuu .10	
Osaaminen	10
Osaava työvoima	12
Elinkeinot	13
Kainuun kärkitoimialat	14
Matkailu	15
Teknologiateollisuus	16
Biotalous	17
Kaivannaisala ja kemianteollisuus	18
Kainuun älykäs erikoistuminen	19
Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä	22
Turvallinen, saavutettava ja vetomainen Kainuu	24
Kokonaisuusturvallisuus ja geopolitiikka	24
Saavutettavuus	26
Aluerakenne ja monipaikkaisuus	28
Positiivinen maakuntakuva	30
Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu	31
Hyvinvointi ja terveys liikunta	31
Liikunta	33
Kulttuuri ja luovat alat	33
Tasa-arvoinen aluekehittäminen	35
Läpileikkaavat teemat	37
Alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö	37
Maaseutu	38
Maakuntaohjelman vaikuttavuus ja seuranta	39
Kainuun maakuntaohjelman 2021–2025 ulkoinen arviointi	43
Julkaisuluettelo 1.1.2013 alkaen	44

Kainuun tilannekuva

Tulomuutto Kainuuseen on kasvanut ja Kainuusta on tullut muuttovoittomaakunta. Useimmat Kainuun kunnista ovat saaneet muuttovoittoa, joka johtuu ennen kaikkea maahanmuutosta. Tulomuuton määrä ei ole riittänyt kääntämään väestökehityksen suuntaa ikärakenteesta johtuvan syntyvyyttä korkeamman kuolleisuuden vuoksi. Kainuun väkiluku oli vuoden 2024 lopussa 69 639. Väestöllinen huoltosuhde on huonontunut Kainuussa kauan, mutta heikkeneminen on hidastunut. Huoltosuhde vaihtelee suuresti eri kuntien välillä. Taloudellinen huoltosuhde on kehittynyt myönteisesti.

Miesten enemmisyys lähes kaikissa ikäluokissa ja nuorten naisten vähyys erityisesti 19-29 -vuotiaissa korostuu väestörakenteessa. Erityisesti Kajaani menettää opiskeluikäisiä sekä nuoria työssäkäyviä perheitä enemmän kuin vastaavan kokoiset kaupungit. Kainuuseen muuttaa enemmän miehiä kuin naisia, mikä selittyy pitkälti opiskelupaikka- ja toimialarakenteella.

Monipaikkaisuus ja kasvavat matkailijamäärät lieventävät vähenevän pysyvän asutuksen haitallisia vaikutuksia. Kainuu on kansainvälistynyt: maahanmuuttajataustaisten asukkaiden, kansainvälisten osaajien, opiskelijoiden, investointien ja kansainvälisten matkailijoiden määrä on kasvanut.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2045 Kainuun väkiluku laskisi 61 219 henkilöön. Väkiluvun vähenemisvauhti hidastuisi. Ennusteen mukaan maahanmuutto kasvattaisi erityisesti työikäisen väestön määrää. Samaan aikaan suurten ikäluokkien pieneneminen vähentää eläkeikäisten määrää. Tämä tasapainottaa huoltosuhdetta vuodesta 2030 alkaen. Toteutunut väestökehitys on ollut Kainuussa väestöennustetta positiivisempaa.

Kainuussa aluetalouden kasvuvauhti on ollut kaikista maakunnista nopeinta kymmenen vuoden ajan. Kainuun aluetalous on kasvanut erityisesti kärkitoimialojen (kaivannaisala ja kemianteollisuus, teknologiateollisuus, matkailu ja biotalous) vetämänä. Toimialojen laaja-alaisuus on tuonut vahvaa ja kriisinkestävää kasvua. Viimeisimpänä datakeskustoimiala on kehittynyt voimakkaasti. Myös vihreän siirtymän energiainvestointeja on toteutunut ja tulossa paljon. Kasvava aluetalous ja uudet investoinnit samanaikaisten yrittäjien ja julkisen sektorin työntekijöiden suurien eläköitysmäärien kanssa ovat lisänneet osaajatarvetta.

Uusiutuvan energian saatavuus, Kainuun saavutettavuus ja osaava työvoima ovat avaintekijöitä investointien realisoitumiselle ja aluetalouden kasvun jatkumiselle. Samalla on huomioitava elinkeinojen kestävä kasvu ja ympäristövastuullisuus sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä vähähiiliseen kiertotalouteen siirtyminen.

Kainuussa on positiiviset näkymät. Elinvoimaisuus on vahvistunut ja on yhä vahvistumassa. Alueen sisäinen polarisaatio sekä Kehys-Kainuun ja raja-alueiden heikommat tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin huolenaiheina. Autioituva ja asumaton itäraja on myös turvallisuusriski.

Tutustu Kainuun tilanne- ja kehityskuvaan tarkemmin Kainuun liiton sivuilla.

Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 arvot

Seuraavia arvoja noudatetaan Kainuun kehittämisessä. Toimenpiteet eivät saa olla ristiriidassa näiden arvojen kanssa.

Positiivisuus

Positiivisuus on Kainuun arvostamista sekä alueen monipuolisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tiedostamista ja niistä kertomista. Nykyhetkeä ja tulevaisuutta arvioidaan positiivisesti vahvuuksien ja mahdollisuuksien kautta. Positiivisuus on myös toisten kannustamista ja onnistumisten hyväksymistä sekä kanssaihminen tukemista ja auttamista silloin, kun he apua ja tukea tarvitsevat.

Koko Kainuun huomioiminen

Kainuuta kehitetään kokonaisuutena, huomioidaan kaikki Kainuun kunnat tasapuolisesti päätöksenteossa, tuetaan niiden mahdollisuuksien optimointia sekä kannustetaan ja mahdollistetaan toimijoita Kainuun elinvoimaisuutta vahvistamaan yhteistyöhön. Maakunnan kärkihankkeita edistetään yhteistyössä ja kehitetään toimintamalleja, joiden kautta koko maakunta voi mahdollisimman laajasti niistä hyötyä. Kainuu rakentuu merkitysyhteisöistä, joissa on vapaus ja mahdollisuudet elää merkityksellistä elämää. Merkityshierarkia ulottuu paikallisesta maakunnallisesta tasoon ja muodostuu hyvinvoinnista asukkaista ja perheistä sekä elinvoimaisista työpaikoista ja opiskelutarjonnasta, yrityksistä, julkisesta sektorista, kunnista ja järjestöistä. Näiden kaikkien mahdollisuuksia merkityksellisen elämän rakentajina koko Kainuun alueella vahvistetaan maakunnallisella yhteistyöllä.

Yhdenvertaisuus

Kainuulaiset suhtautuvat yhteistyöhaluisesti ja avoimesti muihin kulttuureihin ja kansallisiin sekä ~~moninaisuuteen yleensä-erilaisuuteen~~ Kainuulaisiin merkitysyhteisöihin on helppo tulla ja kiinnittyä. Kaikki tuntevat itsensä tervetulleiksi ja olonsa turvalliseksi. Omista mielipiteistä poikkeavat mielipiteet hyväksytään ja ollaan valmiita avoimeen ja toisten näkemyksiä kunnioittavaan keskusteluun. **Kainuulaiset tunnistavat syrjinnän ja toimivat aktiivisesti sen vähentämiseksi.** Kainuu tarvitsee kansainvälisyyttä: asukkaita, matkailijoita, työntekijöitä, opiskelijoita, asiantuntijoita ja investointeja ulkomailta. Yhdenvertaisuus edistää kestävästä kansainvälisyyttä, kotoutumista ja tulijoiden integroitumista Kainuuseen. Onnistunut kansainvälistyminen tuottaa taloudellista lisäarvoa sekä tukee kansalaisten hyvinvointia.

Kestävä kehitys

Kehityksen kestävyys varmistaminen tarkoittaa, että toiminta, valinnat ja päätökset Kainuussa suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ne lisäävät nykyisten ja tulevien sukupolvien sekä ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja elämisen mahdollisuuksia. Kestävä kehitys jaetaan ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Kainuun kehittämistoiminnassa tämän päivän valinnat eivät saa johtaa peruuttamattomasti tulevaisuuden mahdollisuuksia kaventaviin muutoksiin näissä ulottuvuuksissa. Kestävän kehityksen turvaaminen on myös kokonaisturvallisuudesta huolehtimista.

Poika kiipeilytelineellä. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Kainuu 2045 -visio

Seuraava visio tiivistää asiat, joita Kainuussa halutaan nyt ja tulevaisuudessa vahvistaa ja asiat, jotka halutaan saavuttaa. Maakuntaohjelman toimenpiteillä visiota kohden mennään vuodet 2026–2029.

”Innovatiivisessa muuttovoiton ja monipaikkaisuuden Kainuussa on vapaus ja mahdollisuudet luonnonläheiseen merkitykselliseen elämään”

Kainuu 2045 on hyvinvoiva, moderni, innovatiivinen ja elinvoimainen maakunta, haluttu asumisen, työnteon, opiskelun, investointien ja vapaa-ajan vieton paikka. Kainuulaisessa vapaudessa yhdistyvät ainutlaatuiselle tavalla puhdas pohjoinen luonto: järvet, joet, jylhät vaarat ja erämaat monipuolisiin ja helposti saavutettaviin palveluihin, vetovoimaisiin opiskelu- ja työpaikkoihin, elinvoimaiseen järjestötoimintaan sekä moderniin innovatiivisuuteen. Kainuussa on osaamista, yhteistyökykyä ja tahtoa edelläkävijyyteen sekä älykkäisiin ja rohkeisiin ratkaisuihin. Kainuussa, vapauden valtakunnassa, on vapaus elää omannäköistä merkityksellistä elämää. Ihmisten erilaisuus ja yhdenvertaisuus ovat innovatiivisuuden ja luovuuden mahdollistavia voimavaroja, joita Kainuussa tuetaan.

Kainuulaiset arvot, positiivisuus, koko Kainuun huomioiminen, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys ovat vision ytimessä. Arvojen noudattaminen on vision saavuttamisen ehdoton edellytys

E2 tutkimuslaitoksen vuonna 2025 koordinoiman nuorten kuulemisprosessin tulosten mukaan kainuulaiset nuoret korostavat Kainuun turvallisuutta, luonnonläheisyyttä ja rauhallisuutta. He arvostavat tiiviitä yhteisöjä, mutta toisaalta kokevat, että pienillä paikkakunnilla kaikki tuntevat toisensa, mikä voi olla sekä hyvä että huono asia. Nuoret haluavat, että Kainuu on paikka, jossa heidän äänensä kuuluu ja jossa he voivat olla oma itsensä.

Kainuun kriittiset menestystekijät

Väestökehitys ja väestön hyvinvointi

- Veto- ja pitovoiman vahvistaminen, muuttovoiton saaminen, kestävä ja kasvava maahanmuutto.
- Älykäs sopeutuminen vähenevään ja ikääntyvään väestökehitykseen, kestävät ratkaisut ja kuntien välisen yhteistyön lisääminen väestön ikääntymisen myötä muuttuviin ja kasvaviin palvelutarpeisiin.
- Väestön hyvinvoinnin vahvistaminen ja hyvinvointierojen pienentäminen.
- Elinvoimaiset ja saavutettavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä -olosuhteet koko Kainuussa sekä kulttuurin ja liikunnan integroiminen koulutus-, TKI- ja yritystoimintaan sekä Kainuun veto- ja pitovoiman vahvistamiseen.
- Matkailun, vapaa-ajan asumisen ja monipaikkaisuuden voimakas ja kestävä kasvu.

Aluetalouden kestävä kasvu ja muutoskestävyys

- Osaaminen ja koulutus sekä osaavan työvoiman riittävyyden ennakoiva turvaaminen. ja tekoälyn kestävä hyödyntäminen sekä datakeskustoimiala ja datatalous Kainuun vahvuuksina.
- Monipuolinen ja resilientti kärkitoimiala- ja elinkeino- sekä palvelurakenne.
- Kainuun luonnonvarojen kestävä elinkeinollinen hyödyntäminen (uusiutuva energia, biotalous, kaivannaisala ja EU:n suvereniteettitavoitteiden maksimaalinen hyödyntäminen) ja erityisesti niihin perustuva vahva kiertotalous.
- Jalostusasteen ja työntuottavuuden nostaminen kaikilla aloilla.
- Elinvoimaiset, kestävästi kasvavat ja osaamistaan vahvistavat yritykset (uudet ja olemassa olevat yritykset mkl. omistajanvaihdokset) sekä vientiyritysten ja viennin arvonlisän kasvattaminen sekä elinvoimainen järjestösektori.
- Investointien saaminen sekä erityistoimenpiteet lainoituksen vauhdittamiseen ja yritysrahoituksen varmistamiseen koko Kainuussa.

Saavutettavuus

- Maakunnan sisäinen ja ulkoinen sekä tietoliikenteellinen saavutettavuus; tarpeita vastaava sähkö- ja energiansiirron infrastruktuuri.

Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä

- Ilmastonmuutos (hillintä ja sopeutuminen) sekä luonnon monimuotoisuus, elinkeinojen kestävä kasvu ja ympäristövastuullisuus sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä vähähiiliseen kiertotalouteen siirtyminen.
- Puhtaan siirtymän elinkeinollisten mahdollisuuksien hyödyntäminen.

Kainuun aluekehittämisen edellytysten ja resurssien vahvistaminen

- Kansallisen ja EU:n aluekehitys- sekä infra- ja muun valtion budjettirahoituksen turvaaminen Kainuuseen sekä vaikuttava hyödyntäminen ja rahoituksellisen osaamisen vahvistaminen.
- Kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus, Kainuun sisäisen polarisaation tasoittaminen ja raja-alueiden elinvoiman vahvistaminen, NATO jäsenyyden hyötyjen maksimointi.
- Päätösvalta omissa käsissä – hyvinvointialueen, maakunnan ja kuntien aseman ja toimintaedellytysten turvaaminen.

Maakuntaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet

Kainuun maakuntaohjelma 2026–2029 jakaantuu kolmeen tavoitteelliseen kehittämisteemaan sekä niitä toteuttaviin tavoitteisiin ja toimenpidekokonaisuuksiin, joita toteuttamalla maakuntaa kehitetään kohti Kainuu 2045 visiota.

Osaava ja ilmastoviisas kestävä kasvun ja kansainvälistymisen Kainuu

Innovatiivisuuden ja osaamisen avulla Kainuu luo kestäväää ja ilmastoviisasta kasvua, jonka onnistumisen keskeisiä moottoreita on vireä yritystoiminta sekä sitä tukeva ja uutta luova koulutus- ja tutkimus- ja innovaatiotoiminta. Kainuussa ollaan aloitteellisia ja halutaan pitää kehityksen avaimet omissa käsissä. Tämän luvun toimenpiteillä kehitetään osaamista, osaavaa työvoimaa, **työelämän laatua**, elinkeinoja sekä puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Kansainvälistymisellä on kaikissa teemoissa merkittävä rooli. Onnistunut kansainvälistyminen on kestävä kasvun edellytys.

E2: Nuoret näkevät etätyön ja kansainvälistymisen mahdollisuudet tärkeinä Kainuun kehittämisessä. Etätyö nähdään mahdollisuutena houkutella uusia asukkaita ja tuoda elinvoimaa alueelle.

Osaaminen

Strateginen tavoite 2029

Kainuun koulutustarjonta sekä koulutusten toteuttamistavat ja -yhteistyö kehittyvät ja monipuolistuvat niin, että alueella annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä jatkuvan **elinikäisen** oppimisen mahdollistavilla ratkaisuilla vastataan ennakoivasti Kainuun työelämän tarpeisiin sekä turvataan ja kehitetään koulutuspalveluja koko Kainuun alueella. Kainuussa toimivilla toisen ja korkea-asteen ja vapaan sivistystyön laadukkaiden koulutuspalvelujen tuottajilla on vahva kansallinen ja kansainvälinen asema ja rooli. Kainuussa on vetovoimainen ja kansainvälinen perusopetuksesta yliopistokoulutukseen ulottuva koulutuspolku, joka houkuttelee **ja rohkaisee** koti- ja ulkomaisia opiskelijoita oppimaan, työskentelemään ja asumaan Kainuuseen. **Osaamistarpeiden mukaisesti uudistetut oppimisympäristöt ja tiivis yhteistyö oppilaitosten ja yritysten kesken takaa alueen koulutuksen veto- ja pitovoiman, jossa ammattikorkeakoululla on entistä vahvempi rooli. Yhteisellä edunajamisella haetaan rahoitusmuodot tarpeita vastaavan koulutuksen ml. hybridimallin avoimen yliopiston opintojen, järjestämiseksi.** Kainuulaisten koulutustaso ja korkeakoulutettujen osuus väestössä ovat selkeästi korkeammalla kuin vuonna 2025.

E2: Alueen nuoret toivovat alueelle enemmän koulutusmahdollisuuksia, erityisesti kolmannen asteen koulutusta ja mahdollisuutta suorittaa yliopistotason opintoja Kainuusta käsin. Koulutuksen kehittämisessä nuoret korostavat virtuaalikorkeakoulun tai (etä- ja lähiopetuksen yhdistävän) hybridimallin hyötyjä, jotka voisivat houkutella nuoria jäämään alueelle.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Oppilaitosten ja yritysten yhteistyön tehostaminen**
Tehostetaan Kainuun oppi- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten ja julkisen sektorin työnantajien yhteistyötä, joka tuottaa osaamista, työvoimaa, innovaatioita ja liiketoiminnan kasvua. Nostetaan työn tuottavuutta, tuotannon jalostusastetta sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan osuutta BKT:stä.
- **Koulutustarjonnan ja vetovoiman vahvistaminen**
Vahvistetaan Kainuun koulutustarjontaa ja koulutuksen vetovoimaa työnantajien, koulutuksen tarjoajien ja julkisen sektorin yhteistyönä. Lisätään työvoimatarpeeltaan suurten toimialojen maineilyä ja vetovoimaa opiskelu- ja työskentelyaloina.
- **Digitalisaation hyödyntäminen koulutuksessa**
Hyödynnetään digitalisaatiota vahvistamaan Kainuun koulutuspolkua (perusopetus, lukiot, ammatillinen koulutus, ammattikorkea- ja yliopistokoulutus sekä vapaa sivistystyö). Tuotetaan pieneneville ikäluokille koulutuspalveluja älykkäillä ratkaisilla yhteistyössä, turvaten koulutuksen saatavuus ja toimintaedellytykset koko Kainuussa. Luodaan uusia koulutuspalveluja digitalisaation avulla.
- **Puhtaan ja digitaalisen siirtymän koulutustarpeiden huomioiminen**
Ennakoidaan puhtaan ja digitaalisen siirtymän osaamistarpeet ja luodaan tarpeita vastaavaa koulutusta Kainuuseen. Laaditaan Kainuun tekoälystrategia. **Valmennetaan työntekijöitä digitaalisia toimintatapojen käyttöönotossa ja varmistetaan asiakkaiden osaaminen digitaalisten palvelujen käyttäjinä.**
- **Yliopistollisen perustutkintokoulutuksen järjestäminen**
Organisoidaan Kainuuseen uutta pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta, jossa on vuosittainen sisäänotto **tai vähintäänkin tuodaan maakuntaan joustavasti eri yliopistojen koulutusohjelmia alueen elinkeinoelämän ja työelämän tarpeisiin.**
- **Kansainvälisen ja englanninkielisen koulutustarjonnan lisääminen**
Lisätään kansainvälistä ja englanninkielistä koulutustarjontaa sekä ulkomaisten oppilaiden ja opiskelijoiden määrää Kainuussa kaikille koulutusasteille.

Lääkäri ja sairaanhoitaja tauolla. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Osaava työvoima

Strateginen tavoite 2029

Kainuu saa osaavaa työvoimaa työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Digitalisaatiota hyödyntäen, **tekoälyä ja prosesseja tehostamalla**, onnistutaan vähentämään työvoiman tarvetta. Kainuu on positiivisesti erottuva ja vetovoimainen etätöiden tekemisen maakunta. Yksikään teollinen tai palvelualan investointi ei ole jäänyt toteutumatta työvoimapulan takia ja peruspalvelut on pystytty turvaamaan Kainuussa. **Organisaatiot työelämän eri aloilla kasvattavat veto- ja pitovoimaansa panostamalla entistä tietoisemmin työhyvinvointiin.** Yritysten omistajanvaihdokset onnistuvat ja elinkelpoisten yritysten liiketoiminta jatkuu ja kasvaa. **Nykyistä useampi maakuntaan tullut kansainvälinen opiskelija jää alueelle töihin ja asumaan.**

E2: Nuoret kokevat, että nuorisotyöttömyyteen tulee löytää ratkaisuja ja että töitä tulisi olla tarjolla myös vähemmällä työtaustalla. Töitä pitäisi löytyä kaikille työtä haluaville nuorille.

Nuoret katsovat tarvitsevänsä enemmän tietoa Kainuun elinkeinorakenteesta ja enemmän tietoa siitä, mille aloille voi työllistyä. Tieto auttaisi myös tekemään paremmin koulutusvalintoja, jotka johtavat työllistymiseen alueella.

Nuoret näkevät etätöiden mahdollisuudet positiivisina. Matkailun ja liikenneyhteyksien kehittäminen nähdään tärkeänä. Nuoret arvostavat mahdollisuutta asua pienellä paikkakunnalla ja työskennellä toisella.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kainuun veto- ja pitovoiman vahvistaminen**

Vahvistetaan Kainuun veto- ja pitovoimaa työteon, asumisen ja opiskelun alueena. Laajennetaan ja modernisoidaan Kainuun vuokra- ja omistusasuntotarjontaa alueen vahvuuksia (kuten maaseutu- ja kaupunkiasuminen sekä rakentaminen vesistöjen ääreen) hyödyntäen.

- **Rekrytoinnit ja työvoiman saannin varmistaminen**

Vahvistetaan rekrytointiosaamista ja rekrytointien tuloksellisuutta. Tuetaan uusien muuttajien ja osaajien integroitumista yhteisöihin. **Organisaatiot panostavat entistä enemmän työelämän laatutekijöihin.** Edistetään yhteisöllisyyttä ja osallisuutta Kainuussa.

- **Kansainvälisten rekrytointien ja maahanmuuton tukeminen**

Lisätään eettisesti ja vastuullisesti kansainvälisiä rekrytointeja ja työperäistä maahanmuuttoa Kainuuseen. Lisätään kansainvälisten (kv) opiskelijoiden määrää ja tehostetaan heidän kestävää integroitumistaan työelämään ja yhteisöihin, esim. laatimalla ja toteuttamalla Kainuun kv-opiskelijoiden sitouttamisstrategia. Integroidaan kausi- ja vuokratyöntekijöitä sekä maahanmuuttajia työntekijöiksi ja asukkaiksi Kainuuseen **ja kaikkiin sen kuntiin, joissa satsataan laadukkaisiin asumis- ja elinolosuhteisiin.**

- **Yritysten omistajanvaihdosten ja kasvun tukeminen**

Kehitetään yritysten omistajanvaihdoksia ja maatilojen sukupolvenvaihdoksia. Tuetaan elinkelpoisten yritysten liiketoiminnan jatkumista ja kestävää kasvua.

- **Koulutuksen ja työmarkkinoiden kehittäminen**

Koulutetaan alueen työmarkkinoiden tarvitsemia osaajia. Kehitetään veto- ja pitovoimaisia koulutuspalveluja. Kasvatetaan Kainuuseen työllistyvien osuutta valmistuneista.

- **Etätöön ja -opiskelun olosuhteiden parantaminen**

Kehitetään etätöön ja -opiskelun tekemisen olosuhteita ja vetovoimaa Kainuussa. Houkutellaan diginomadeja tekemään etätöitä Kainuussa.

Elinkeinot

Strateginen tavoite 2029

Kainuun alue-BKT kasvaa koko maan kasvua nopeammin, vientiä harjoittavien kasvuyritysten määrä lisääntyy, viennin volyymi, tuotannon jalostusarvo, työn tuottavuus, tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sekä yksityisen sektorin työpaikkojen määrä kasvavat vuosina 2026–2029 vuoden 2025 tilanteeseen verrattuna. Kainuun yksityinen (kaikki toimialat), julkinen ja kolmas sektori onnistuvat digitaalisessa ja puhtaassa siirtymässä. Siirtymä tuo uusia yrityksiä ja liiketoimintaa. Kainuun resilienssi (kyky toipua äkillisistä muutoksista) vahvistuu. Kainuuseen varmistuu vähintään **viiden** miljardin euron arvoiset teolliset investoinnit vuosina 2026–2029.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Yrittäjyyden ja uusien yritysten tukeminen**

Lisätään yrittäjähengettä ja yrittäjyyskasvatusta, uusyrityssperustantaa, tutkimus-kehittämisen- ja innovaatiotoiminnasta (TKI) syntyvien yritysten ja uuden liiketoiminnan määrää, yrityskiihdyttämö- ja yrityshautomotoimintaa sekä olemassa olevien yritysten säilymistä, vientiä ja kasvua Kainuussa.

- **Yrityspalvelujen ja kuntien yhteistyön vahvistaminen**

Vahvistetaan ja uudistetaan yrityspalveluja kaikissa Kainuun kunnissa sekä kuntien yhteistyötä yritystoiminnan ja elinkeinojen kehittämisessä sekä investointien saamisessa. Kannustetaan kaikkia Kainuun yrityksiä tekemään englanninkieliset verkkosivut.

- **Rahoituksen ja viestinnän kehittäminen**

Parannetaan viestintää yrityksille rahoitusmahdollisuuksista, tehostetaan rahoituksen saamista Kainuussa yritysinvestointeihin, omistajanvaihdoksiin, uusiin aloittaviin yrityksiin. Perustetaan yritystoiminnan rahoittamiseen kasvu- ja riskirahasto Kainuuseen. Kehitetään erityisesti edunajamisen keinoin ratkaisuja kiinteistöjen ja käyttöomaisuuden vakuusarvojen vahvistamiseen sekä yritysten ja yksityisten lainansaannin lisäämiseen Kainuussa.

- **Julkisten hankintojen ja kilpailutuksen kehittäminen**

Tehdään Kainuusta maakunnista paras julkinen hankkija, jonka julkisen sektorin toimijat kilpailutuksilla ja julkisilla hankinnoilla tukevat optimaalisesti aluetalouden ja paikallisten yritysten liiketoiminnan ja osaamisen kasvua ja kestävä kehitystä. Vahvistetaan kainuulaisten yritysten ja julkisen sektorin kilpailutusosaamista.

- **Investointien edistäminen ja kaavoituksen kehittäminen**

Kehitetään ennakoivasti kuntien kaavoitusta ja maanhankintaa investointeja mahdollistavaksi (kaavoitettuja alueita investoreille tarjolle). Vakiinnutetaan investointien edistämisen optimaalinen yhteistyömalli sekä varmistetaan Kainuuseen teollisia ja palvelualan investointeja ja eri toimialojen vetureita. Kehitetään näiden ympärille alihankintayritysten sekä TKI-toiminnan ekosysteemejä ja integroidaan niitä osaksi kansallisia ja kansainvälisiä arvoketjuja.

- **Koulutuksen ja yritysten yhteistyön vahvistaminen**

Vahvistetaan koulutuksen ja yritysten yhteistyötä: Ennakoidaan koulutustarpeet yhdessä yritysten kanssa ja hankitaan resursseja tarvittavien koulutusten järjestämiseen. Lisätään ennakointia tulevien kehittämistarpeiden tunnistamiseksi. Rakennetaan koulutuspolkuja yhteistyössä yritysten kanssa ja varmistetaan, että koulutettavat nuoret työllistyvät alueen yrityksiin.

Kainuun kärkitoimialat

Kainuun elinkeinojen kärkitoimialoja ovat liikevaihdon koon mukaisessa järjestyksessä kaivannaisala ja kemianteollisuus, biotalous, teknologiateollisuus ja matkailu. HUOM: maakuntaohjelman tekstissä eri järjestys.

Matkailu

Lumikenkäretkellä kainuulaisessa tykkylumimetsässä. Kuva: Arctic Lakeland -kuvapankki.

Kainuuta matkailualueena luonnehtii ympärivuotisuus, vahvistuva kansainvälisyys, vastuullisuus sekä kestävä kasvu. Tarpeita vastaava saavutettavuus on elinvoimaisen matkailun edellytys. Tarkemmin Kainuun matkailun kehittämistä ohjaavat tavoitteet on linjattu maakunnallisessa matkailustrategiassa.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

Kainuun vetovoiman kehittäminen matkailukohteena

Kainuun vetovoimaa matkailukohteena kehitetään tuotekehityksen ja markkinoinnin avulla luonnon, paikallisen kulttuurin, liikuntaosaamisen ja -olosuhteiden, tapahtumien sekä hyvän saavutettavuuden kautta. Kainuun yhteinen tapahtumastrategia ja yhteistyö lisäävät tapahtumien vetovoimaa, kansainvälisyyttä ja näkyvyyttä. Paikallisia ohjelmapalveluita, uusia tapahtumia, matkailuinvestointeja sekä matkailun vastuullisuutta kehitetään sekä kulttuurin ja liikunnan roolia matkailussa vahvistetaan **laajassa yhteistyössä** yli kuntarajojen.

Matkailumarkkinoinnin kehittäminen

Kehitetään koti- ja ulkomaan matkailumarkkinointia. Erityisesti panostetaan kansainväliseen markkinointiin, joka toteutetaan yhteisesti Arctic Lakeland brändillä. Kohderyhmät huomioiden kehitetään kainuulaisia palvelukonsepteja ja kiinnostavien kohteiden tarjoamista ja ostettavuutta digitaalisissa kanavissa.

Kansainvälisen kasvun tukeminen

Yritysten ja muiden matkailutoimijoiden osaamista kansainväliseen kasvuun kehitetään. Työvoiman saatavuus varmistetaan koulutuksen ja elinkeinon yhteistyöllä. Matkailuelinkeinon kehittämisessä vahvistetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja yhteistyötä yritysten kanssa.

Liikuntapelit ovat yksi kainuulaisen viennin menestystarina. Kuva: CSE Entertainment.

Teknologiaeteollisuuteen Kainuussa luetaan kuuluvaksi **konepaja- ja metalliteollisuus**, sekä ICT- ja elektroniikkateollisuus sekä viime aikoina voimakkaasti kasvanut datakeskustoimiala ja peliteollisuus. Koko alan tavoitteena yritysten kasvutavoitteen lisäksi on kehittää teknologiaeteollisuuden toimialojen vetovoimaa, tiivistää koulutuksen ja yritysten yhteistyötä yritysten osaamisen, uudistumisen ja uuden osaavan työvoiman saamiseksi sen eri toimialoille.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

Teknologiaeteollisuuden vetovoiman vahvistaminen

Vahvistetaan Kainuun teknologiaeteollisuuden vetovoimaa investointikohteena, työpaikkana sekä opiskelun ja yritystoiminnan alana vahvistetaan kehittämällä toimialan **eri alojen** koulutuksen, tutkimuksen ja työelämän laatua ja vetovoimaa **sekä** viestinnällä ja markkinoinnilla. Uudistamisen vahvimpina ajureina hyödynnetään digitaalista ja puhdasta siirtymää sekä puhtaita ratkaisuja.

Datakeskusinvestointien ja ekosysteemin kehittäminen

Varmistetaan Kainuuseen uusia datakeskusinvestointeja ja vahvistetaan Kajaanin datakeskusekosysteemi **sekä sen ympärille kehittyviä liiketoimintamahdollisuuksia, mm. hukkalämmön potentiaalin hyödyntämistä. Huomioidaan koko Kainuun potentiaali datakeskusten sijoittumiselle ja ekosysteemin vahvistamiselle.** Vahvistetaan Kainuun teknologiaeteollisuuden koulutuksen, tutkimuksen, yritysten, rahoituksen ja julkisen hallinnon ekosysteemi yhteistyötä, joilla lisätään toimialan tuomaa aluetaloudellista lisäarvoa.

Datatalouden kasvun tukeminen

Kasvatetaan yritystoiminnan **osaamista datatalouteen liittyen**, kannattavaa kasvua ja luodaan uusia datatalouden mahdollisuuksia eri toimialoille osana kansallista datatalouden kasvuohjelmaa.

Biotalous

Crosslam Kuhmo Oy:n työmaa. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Kainuun biotalouden kärjet ovat metsäbiotalous (metsätalous, mekaaninen ja kemiallinen puunjalostus), ruoan tuotanto (maatalous, luonnontuoteala ja kalatalous), ~~uusiutuva energia~~ sekä uudet biotalouden innovaatiot. Kaikkiin näihin liittyy kiinteästi läpileikkaavana teemana kiertotalous.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

Metsäbiotalouden ~~ja uusiutuvan energian~~ kehittäminen

Edistetään julkisen ja yksityisen rahoituksen saamista ja käyttöä metsäbiotalouden ja ruoan tuotannon ~~ja uusiutuvan energian~~ sekä niihin liittyvän kiertotalouden tutkimus- ja innovaatiotoimintaan. Tavoitellaan erityisesti uusia biotalouden innovaatioita sekä niiden jalostamisen mahdollistavia investointeja ja yritystoimintaa Kainuuseen. Vahvistetaan tutkimuksen, koulutuksen, julkisen sektorin ja yritysten yhteistyötä.

Metsien monipuolinen käyttö ja puurakentaminen

Vahvistetaan metsien monipuolista käyttöä ja varmistetaan eri käyttömuotojen yhteensovittaminen. Lisätään puurakentamista ja puutuoteteollisuutta sekä niiden jalostusastetta ja osaamista Kainuussa. ~~Edistetään Kainuun metsäohjelman 2026-2030 toteutusta.~~

Ruoantuotannon toimintaedellytysten vahvistaminen

Vahvistetaan ruoantuotannon (mukaan lukien maa- ja kalatalous, luonnontuoteala, kasvihuone- ja konttiviljely sekä uudet innovatiiviset ruoantuotantotavat) toimintaedellytyksiä, kasvua, tuottavuutta, jatkuvuutta sekä alan TKI-toimintaa ja ilmasto- ja ympäristövastuullisuutta. Kehittämällä ruoantuotantoa vahvistetaan huoltovarmuutta Kainuussa.

Pitkällä aikavälillä erityisesti metsäbiotalouden ~~ja uusiutuvan energian~~ kehittämisen toimenpide mahdollistaa uusien työpaikkojen lisäämisen ja koulutuksen kehittämisen alueella. Toimenpiteillä huomioidaan maakunnan nuorten näkemykset maakunnan kehittämistarpeista.

Kaivannaisala ja kemianteollisuus

Nikkeli-, koboltti- ja ammoniumsulfaattia. Kuva: Terrafame Oy:n kuvapankki.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

Kaivoshankkeiden investointien varmistaminen

Varmistetaan uusien kaivoshankkeiden investoinnit ja niiden käynnistyminen, kun ympäristö- ja vastuullisuuskriteerit täyttyvät ja kaivosalueen kunnat haluavat kaivoksen. Vahvistetaan olemassa olevien Kainuun kaivosten vastuullisuutta. Parannetaan toimialan koulutuksen ja työpaikkojen vetovoimaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä.

Kaivannaisalan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen

Luodaan Kainuuseen elinvoimainen ja kansainvälisen kaivannaisalan koulutuksen, tutkimuksen, osaamisen sekä kaivosten ja niiden alihankintayritysten keskittymä. Kehitetään koulutusta (toinen aste, ammattikorkea- ja yliopistokoulutus), jonka avulla turvataan alan osaavan työvoiman riittävyys maakunnassa. Parannetaan kaivannaisalan tuotantoprosesseja sekä kiertotaloutta ja sivuvirtojen hyödyntämistä TKI-toiminnalla.

EU:n tavoitteiden hyödyntäminen

Yritysten, julkisen hallinnon sekä tutkimusorganisaatioiden yhteistyöllä hyödynnetään maksimaalisesti EU:n puhtaan siirtymän, liikenteen ja yhteiskunnan sähköistymisen sekä EU:n suvereniteetin ja kriittisten mineraalien tavoitteet.

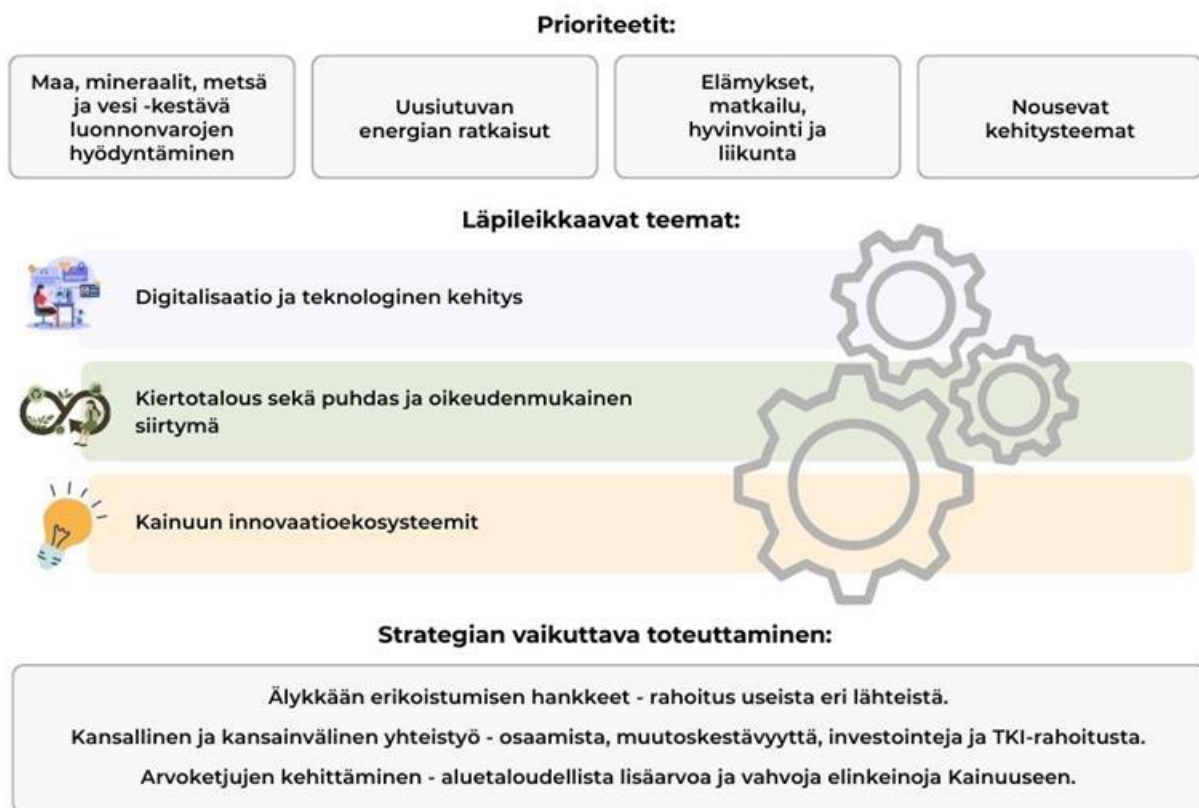
E2: Kaivannaisteollisuus herättää nuorissa ristiriitaisia tunteita. He tunnistavat sen hyödyt, mutta eivät ole täysin vakuuttuneita sen kestäväyydestä. Kaivannaisteollisuuden lisäys tulisi tehdä kestäväällä tavalla, ympäristönäkökohdat huomioiden. Kestävän kehityksen merkitys korostuu keskusteluissa. Nuoret haluavat, että Kainuussa panostetaan kestävään kehitykseen ja ympäristön huomioimiseen.

Kainuun älykkäs erikoistuminen

Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029 on osa maakuntaohjelmaa. Strategian Kainuuseen kohdistuvat vaikuttavuustavoitteet ovat:

- vahvistaa TKI (tutkimus, kehitys, innovaatio) -toimintaa ja innovaatioekosysteemejä, osaamisen ja TKI-toimijoiden houkuttelemista ja juurruttamista Kainuuseen sekä kainuulaisten toimijoiden integroitumista tuotannon ja TKI-toiminnan arvoketjuihin
- lisätä työntuottavuutta, tuotanto- ja palveluprosessien tehokkuutta, yritysrakenteen modernisointia sekä Kainuun kilpailukykyä ja kokonaisturvallisuutta
- lisätä innovaatioiden kaupallistamista, uusien yritysten, liiketoiminnan ja työpaikkojen syntymistä sekä Kainuun kestäväää kasvua

Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029

Kuva 1. Kainuun älykkään erikoistumisen strategian kokonaiskuva.

Kainuun älykkään erikoistumisen strategian prioriteetit

Seuraavassa on esitelty älykkään erikoistumisen strategian prioriteetit sekä läpileikkaavat teemat. Ne ohjaavat rahoituksen kohdentamista niin, että Kainuun älykkään erikoistumisen strategiaa toteuttavien hankkeiden tulee kohdentua vähintään yhteen prioriteettiin ja läpileikkaavaan teemaan (kuva 1).

Maa, mineraalit, metsä ja vesi -kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen → perustuu korkeaan erikoistumiseen, osana kestäväää liiketoimintaa panostetaan ympäristövaikutusten hallintaan ja kiertotalouden kehittämiseen

- Metsäbiotaloudessa painotetaan puupohjaisten tuotteiden kehittämistä, kestävää metsien käyttöä, puutuoteteollisuutta ja puurakentamista sekä kiertotalouden ratkaisuja
- Vesihuollon innovaatiot, ympäristöteknologiat ja kiertotalous, jotka tukevat myös vesistöjen suojelua
- Kestävän kaivostoiminnan kehittäminen: kaivosteollisuutta kehitetään osana edistynyttä teollista tuotantoa ja kiertotaloutta, jossa hyödynnetään automaatio- ja digiteknologioita

Uusiutuvan energian ratkaisut → Kestävämät energiaratkaisut perustuvat olosuhteisiin perustuvien uusiutuvien energialähteiden tehokkaampaan hyödyntämiseen

- Uusiutuvan energian kehittäminen
- Energian varastointi ja älykkäät järjestelmät
- Energia- ja tuotantoprosessien tehokkuusratkaisut, ylijäämälämmön hyödyntäminen

Elämykset, matkailu, hyvinvointi ja liikunta → kehittää innovatiivisia matkailupalveluja, erityisesti luontoon ja liikuntaan liittyviä; kehittää innovaatioita ja ratkaisuja, jotka edistävät urheilun ja liikunnan osaamista ja liiketoimintaa, aktiivista elämäntapaa sekä vahvistavat hyvinvointia, terveyttä ja ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa

- Hyvinvointimatkailu sekä luontoon ja kulttuuriin perustuvat matkailu- ja hyvinvointipalvelut
- Kehitetään matkailua ja muita toimialoja tai teemoja yhdistäviä palvelukonsepteja (esim. koulutus- tai teollisuusmatkailu) sekä matkailun digitaalisia palveluja ja alustoja
- Liikunta, urheilu ja liikuntateknologiat

Nousevat kehittämisteemat → perustuvat Kainuussa olevan liiketoiminnan vahvistumiseen tai ovat toimintaympäristön muutosten tai trendien aikaan saamia uusia nostoja; toimenpiteillä edistetään uusien yritysten syntymistä, nykyisten yritysten liiketoiminnan laajentumista sekä osaamisen, TKI-toimijoiden ja investointien saamista ja juurruttamista Kainuuseen

- Datatalous ja sen tuomat uudet integraatiot ja hyödyntämisen mahdollisuudet. Kehitetään Kainuun datatalouden ekosysteemiä ja datasta uutta liiketoimintaa
- Kriisi- ja pelastusteknologiat
- Puolustukseen, huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen liittyvät erityisosaamiset, kaksoiskehittäminen ja -käyttö

Kainuun älykkään erikoistumisen strategian läpileikkaavat teemat

Digitalisaatio ja teknologinen kehitys → Älykkäät järjestelmät, automaatio ja tekoäly tukevat teollisuuden ja julkisten palveluiden kehitystä

- Mittausteknologia, peliteknologia
- Julkisten palveluiden ja yritysten digitalisaatio
- Älykkäät infrastruktuurit
- Tekoälyä, suurteholaskentaa, ja data-analytiikkaa hyödyntävät ratkaisut

Kiertotalous sekä puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä → Uudet liiketoimintamallit tukemassa kestävää kehitystä, työllisyyttä, alueellista resilienssiä sekä ilmasto- ja luonnonmonimuotoisuuden tavoitteisiin pääsemistä

- Tuotteiden elinkaaren pidentäminen ja teollisten symbioosien vahvistaminen

- Päästöjen vähentäminen, luonnonmonimuotoisuus, ilmastoratkaisut ja yhteistyömallit
- Fossiilisten raaka-aineiden korvaaminen uusiutuvilla, tuotannon sivuvirroista ja jätteistä uusia tuotteita ja raaka-aineita

Kainuun innovaatioekosysteemit → vahvistetaan liiketoimintaympäristöä laajentamalla ja uudistamalla olemassa olevien yritysten liiketoimintaa ja luomalla uusia yrityksiä ja uutta liiketoimintaa. Lisätään toteutuneiden tai tulossa olevien julkisen ja yksityisen sektorin investointien aluetaloudellista lisäarvoa rakentamalla niiden ympärille TKI- ja yritystoiminnan ekosysteemejä Kainuuseen.

- TKI-väylä kaupallistamiseen – olemassa olevan ”parantelua” ja uuden ”löytämistä” teknologia ja palveluvalmiuksiin kasvuun panostamalla luodaan kestävä kasvua
- Data-keskusten, supertietokoneiden, terveydenhuollon, uusiutuvan energian tuotannon sekä teollisten tuotantolaitosten ympärille kehitetään TKI-toiminnan ekosysteemejä Kainuuseen
- Vahvistetaan Kainuun älykkään erikoistumisen prioriteettien eteenpäin viemistä kansainvälisen yhteistyön ja rahoituksen avulla

Arvoketjupohjainen lähestymistapa

Älykkään erikoistumisen lähtökohtana on edistää TKI-toimintaa, joka vahvistaa Kainuun aluetalouden kasvua. Elinkeinoja kehitetään arvoketjupohjaisen lähestymistavan kautta. Arvoketjujen vahvistaminen tarkoittaa koko liiketoiminta- ja innovaatioketjun kehittämistä – raaka-aineiden hankinnasta, tutkimuksesta ja TKI-toiminnasta aina tuotteiden kaupallistamiseen ja kansainväliseen kasvuun. Arvoketjupohjaista lähestymistapaa priorisoidaan älykkään erikoistumisen strategian toteutuksen rahoituksen kohdentamisessa, mutta se ei ole hankerahoituksen saamisen edellytys.

Keskeisiä kehitettäviä arvoketjuja ovat:

- Kaivosteollisuus ja kriittiset mineraalit
- Biotalous ja metsäsektori
- Datatalous, datakeskukset ja korkean teknologian palvelut
- Kotimainen ja kansainvälinen matkailu
- Puolustusteollisuus sekä siviili- ja puolustuskäyttöön soveltuvat (kaksoiskäyttö)teknologiat
- Liikunta ja urheilu sekä hyvinvointi ja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto

Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategia 2024 -

Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien liitot ovat laatineet yhteisen Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategian ([www linkki strategiaan](#)), jolla mahdollistetaan ylimaakunnallinen yhteistyö ja tarpeen vaatiessa maakuntien yhteisten hankkeiden valmistelu ja rahoitushaut. Tavoitteena on vahvistaa Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien välistä yhteistyötä sekä kansainvälistä yhteistyötä. Maakuntien yhteisiksi painopisteiksi on nostettu puhtaat ratkaisut, digitalisaation hyödyntäminen ja kestävä palvelutuotanto. Kainuun älykkään erikoistumisen painotukset tukevat Itä- ja Pohjois-Suomen tavoitteita.

Hyrynsalmelainen tuulivoimapuisto siintää maisemassa. Kuva: Arja Korhonen, Kainuun liitto.

Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä

Puhdas siirtymä merkitsee yhteiskunnan ekologista rakenne- ja systeemistä muutosta, joka muuttaa elinkeinoja, ihmisten kulutusvalintoja sekä muuta toimintaa ilmastoviisaaksi ja kestävä kehityksen mukaiseksi ja luo merkittävästi uutta kestävä elinkeinotoimintaa, yrityksiä ja työpaikkoja. Oikeudenmukainen siirtymä tarkoittaa, että ekologiset tavoitteet saavutetaan sosiaalisesti hyväksytyillä ja aidosti vaikuttavilla keinoilla. Kehitetään uusia, ympäristöystävällisiä toimintoja vanhojen tilalle ja samalla luodaan uusia toimeentulomahdollisuuksia niille, joihin muutos eniten vaikuttaa. Digitalisaation tehtävä on tukea puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Tekniikan ja digitalisaation avulla nopeutetaan ja tehostetaan puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Uudet ratkaisut edistävät kestäviä elinkeinoja, vientiä ja alueellista kehitystä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuu säilyy hiilinieluna kestävä metsänhoidon ja suojelualueiden ansiosta, hyödyntäen metsiään monipuolisesti ja kestävästi. Kainuun päästöt vähentyvät ja paikallisten biopohjaiset tuotteet korvaavat fossiiliset. **Kainuun luonnon monimuotoisuus kohenee, vesistöjen tila paranee ja pohjaveden hyvä tila ja saatavuus säilyy. Ilman, ja vesistöjen hyvä tila ovat kainuulaisten hyvinvoinnin perusta.** Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä huomioiden metsien elinvoimaisuus, monimuotoisuus ja sopeutumiskyky.

Kiertotalous on edennyt ja kierrätys on lisääntynyt ja maatalouden omavaraisuus on vahvistunut. Biokaasun tuotanto ja käyttö on merkittävästi lisääntynyt alueella. Maatalouden rooli paikallisen ruoan tuottajana ja luonnon monimuotoisuuden edistäjänä vahvistuu osana siirtymää vähähiiliseen kiertotalouteen, mikä luo uusia työpaikkoja ja vahvistaa alueen taloutta.

Kainuussa on vahvaa puhtaan siirtymän osaamista ja koulutusta. TKI-toiminta ja alueen toimijoiden yhteistyö tuottavat innovatiivisia ratkaisuja ilmastomuutokseen muun muassa puurakentamisen, uusiutuvan energian, bio- ja puhtaan energian saroilla. Kainuu kasvattaa rooliaan uusiutuvan energian tuottajana ja sen kestävä teollisena hyödyntäjänä ja jatkojalostajana. Saatavissa oleva puhdas energia houkuttelee Kainuuseen uusia liiketoimintamahdollisuuksia, investointeja ja työpaikkoja.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Ympäristön tilan seuranta ja monimuotoisuuden turvaaminen**

Ympäristön tilaa seurataan ja monimuotoisuuden keskeiset uhkatekijät tunnistetaan aluetaloudellisesti kestävästä alueellisesta luonnonmonimuotoisuuden edistämisen vapaaehtoiset toimet tarkentuvat ja ne etenevät suunnitelmallisesti. Elinkeinotoiminnassa ja osaamisen vahvistamisessa huomioidaan luonnon monimuotoisuus, vesien hoito ja luonnon tilan parantaminen.

- **~~Maa- ja metsätalouden roolin vahvistaminen~~**

Maa- ja metsätalouden roolia luonnon monimuotoisuuden ja perinnebiotooppien vahvistajana sekä biomassan säilyttäjänä vahvistetaan.

- **Uusiutuvien luonnonvarojen ja puhtaan energian TKI-toiminta**

Kannustetaan TKI-toimintaan sekä uusiin investointeihin uusiutuvien luonnonvarojen ja puhtaan energian sekä sivuvirtojen jalostamiseksi uusiksi tuotteiksi ja korvaamaan fossiilisia raaka-aineita. Lisätään kuntien, muun julkisen sektorin, yritysten sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden yhteistyötä.

- **Energian kulutuksen vähentäminen**

Energian kulutusta vähennetään älykkäillä tehostamisratkaisuilla, ylijäämäenergian hyödyntämisellä ja suljetun kierron tuotantoprosesseilla. Edistetään eri tahojen sitouttamista energian kulutuksen vähentämiseen, korjausrakentamiseen ja lämmitysjärjestelmien muutoksiin.

- **Vähähiilisyiden edistäminen**

Vähähiilisyyttä edistetään esimerkiksi painottamalla hankinnoissa paikallisuutta, puhdasta energiaa ja lyhyitä kuljetusmatkoja. Edistetään kuntien, muun julkisen sektorin, yritysten sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden ilmastotyötä.

- **Energiainfrastruktuurin kehittäminen**

Edistetään energiainfrastruktuurin kehittymistä uusiutuvan energian tuotannon, varastoinnin ja kulutuksen tarpeita vastaavasti. Varmistetaan, että rakenteilla ja suunnitteilla olevat infrastruktuuri- ja uusiutuvan energian hankkeet toteutuvat osallistavan suunnittelun keinoin aikataulussa.

- **Ilmaston muutokseen sopeutuminen**

Edistetään kuntien, muun julkisen sektorin, yritysten sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden ilmastonmuutoksen sopeutumiseen tarvittavia ratkaisuja kainuulaisille mutta myös globaaleille markkinoille.

Tie Kainuuseen vie myötämäkeen! Kuva: Kainuun kuvapankki.

Turvallinen, saavutettava ja vetomainen Kainuu

Turvallinen alue säilyttää toimintakykynsä kaikissa olosuhteissa. Elinvoimaisuus luo edellytykset kokonaisturvallisuudelle. Kaikki maakuntaohjelman toimenpiteet vahvistavat alueen elinvoimaa ja siten myös kokonaisturvallisuutta. Muuttovoiton ja monipaikkaisuuden vahvistaminen ovat kehittämisen tavoitteina Kainuu 2045 visiossa. Ne eivät vahvistu ilman hyvää saavutettavuutta, vahvaa vetovoimaa sekä monipaikkaisuudelle suosiollisia olosuhteita. Tässä luvussa kehitetään Kainuun vetovoimaa, saavutettavuutta, aluerakennetta, monipaikkaisuuden edellytyksiä sekä kohdennetuilla toimenpiteillä kokonaisturvallisuutta.

Kokonaisuusturvallisuus ja geopolitiikka

Kokonaisturvallisuus muodostaa perustan yhteiskunnan kriisinkestävyydelle. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnalla kaikissa olosuhteissa ja kaikilla tasoilla. Näitä elintärkeitä toimintoja ovat johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys. Geopoliittinen muutos vuodesta 2022 lähtien on korostanut itärajan maakuntien, kuten Kainuun, kokonaisturvallisuuden ja puolustuskyvyn vahvistamisen tärkeyttä koko Euroopalle.

Strateginen tavoite 2029

Kainuussa yhteiskunnan toimivuus, kansalaisten turvallisuus ja elintärkeiden toimintojen jatkuvuus varmistetaan kaikissa tilanteissa. Viranomaisten, **hyvinvointialueen**, yritysten, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyöllä pystytään varautumaan ja vastaamaan sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin, että poikkeusoloihin. Kainuulla on vahva rooli Itä- ja Pohjois-Suomen rajaseudun edunvalvojana. Kainuussa väestön osallisuus ja kokonaisturvallisuuteen liittyvä ymmärrys ovat lisääntyneet kaikissa väestö- ja ikäryhmissä. Harvaan asutun rajaseudun näkökulma huomioidaan; asuttu raja on turvallisin raja. Kokonaisturvallisuus lisää maakunnan elinvoimaa. Kainuuseen on rakennettu arktisen sodankäynnin testauskeskus.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kainuun valmiusfoorumin roolin vahvistaminen**
Kainuun valmiusfoorumin roolia keskeisenä turvallisuustoimijana vahvistetaan ja sille tulee saada entistä virallisempi rooli kokonaisturvallisuudessa ja varautumisessa.
- **Kokonaisturvallisuuden kaikkien eri näkökulmien huomioiminen**
Maakuntaohjelman toteutuksessa huomioidaan kokonaisturvallisuuden kannalta keskeiset näkökulmat ja toimijat, kuten **Kainuun hyvinvointialue**, **rajavartiosto**, pelastuslaitos, **poliisi**, **puolustusvoimat**, maakuntaliitto, kunnat, rajakunnat, harvaan asuttu rajaseutu, kansalaisten taso, alkutuotanto, infra ja maankäytön suunnittelu, saavutettavuus- ja huoltovarmuuskysymykset, ml. digitaalinen **saavutettavuus ja palvelujen saatavuus mm. matalan kynnyksen palvelujen ja ennaltaehkäisevän työn osalta** koko maakunnan alueella.
- **Väestön osallisuuden ja turvallisuusviestinnän parantaminen**
Väestön osallisuuden ja ymmärryksen lisääminen kokonaisturvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Turvallisuusviestinnän nykyaikaistaminen ja selkokielisyyden varmistaminen. Kansalaisvuoropuhelun turvaaminen. Arjen turvallisuudesta huolehtiminen.
- **Kainuun rooli rajaseudun edunvalvojana**
Kainuun rooli harvaan asutun rajaseudun edunvalvojana: Kainuun rooli Itä- ja Pohjois-Suomen rajaseudun edunvalvojana huomioidaan ja varmistetaan.
- **Puolustusteollisuusklusterin luominen ja sen vahvistaminen**
Kainuun puolustusteollisuusklusteri koostuu alueen yrityksistä, tutkimuslaitoksista, oppilaitoksista ja viranomaisista, jotka tekevät yhteistyötä puolustus- ja turvallisuusalan tuotteiden, palveluiden, teknologioiden ja innovaatioiden kehittämiseksi ja liiketoimintamahdollisuuksien lisäämiseksi. Yhteistyötä Naton kanssa lisätään.
- **Arktisten olosuhteiden testaustoiminnan kehittäminen**
Kainuuseen kehitetään puolustusteollisuuden arktisten olosuhteiden testaustoimintaa, osaamista ja testauskeskus. Kainuun vahvaa osaamista mittaustekniikassa, dataosaamisessa, kyberturvallisuudessa ja tekoälyssä hyödynnetään kokonaisturvallisuuden ja puolustusteollisuuden kehittämisessä.

© Kainuu Arctic Lakeland

Elämä on vilkasta ja toimivia yhteyksiä tarvitaan ympäri Kainuun. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Saavutettavuus

Kainuussa liikennejärjestelmän kehittämisessä korostuvat elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen ja vahvistaminen (erityisesti tärkeät kuljetusreitit ja yhteydet satamiin), varautuminen uusiin investointeihin, ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus (erityisesti lentoliikenne sekä arjen sujuva ja turvallinen liikkuminen ja matkaketjut), kestävyystavoitteet Kainuun erityispiirteet huomioiden sekä lisäksi kansainvälinen saavutettavuus (mm. Ten-T-verkko) ja yhteydet pohjoisen kautta Ruotsiin ja Norjaan. Sujuvat tie-, rata- ja lentoyhteydet ovat Kainuun elinvoimalle ja kehittymiselle elintärkeitä sekä yksi tärkeimmistä alueen vetovoimaan vaikuttavista tekijöistä.

E2: Liikenneyhteyksien kehittäminen maakunnassa on nuorten mielestä erittäin tärkeää.

Strateginen tavoite 2029

Kainuun sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus toteutuu eri liikennemuodoilla. Liikennejärjestelmä tukee alueen elinvoimaisena säilymistä, elinkeinoelämää, uusien investointien tarpeita, kokonaisturvallisuutta sekä pendelöintiä ja asukkaiden hyvinvointia ja saumatonta liikkumista aiempaa paremmin. Kainuun logistinen asema ja Kainuun kytkeytyminen kansainväliseen liikennejärjestelmään on parantunut. Liikenteessä on otettu systemaattisesti käyttöön kestäviä ratkaisuja esimerkiksi käyttövoima- ja kulutapamuutoksen sekä paremman liikennejärjestelmän palvelutason kautta. Lentoliikenne on varmistettu pitkäjänteisesti pääkaupungin ja maakunnan välillä ja Euroopan maista on runsaasti suoria lentoyhteyksiä Kainuuseen. Kotitalouksiin on yli 90 %:n valokuitusaatavuus ja jo rakennetun verkon käyttöaste on noussut.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Liikenneinfrastruktuurin kehittäminen**

Edistetään liikenneinfrastruktuurin suunnittelua, parantamista ja kehittämistä elinkeinoelämän, kokonaisturvallisuuden, kaksoiskäytön ja sotilaallisen liikkuvuuden sekä sujuvan ja turvallisen arjen liikkumisen tarpeita vastaavasti. Edistetään maantieverkon liikenteellisen merkityksen määrittelyn uudistamista, joka huomioi nykyistä paremmin mm. kokonaisturvallisuuden, huoltovarmuuden ja liikenneverkon kaksoiskäytön. Pyritään reagoimaan nopeasti elinkeinoelämän muuttuviin tarpeisiin eri liikenneyhteyksiä ja niiden solmupisteitä kehittämällä.

- **Yhteistyön vahvistaminen**

Vahvistetaan yhteistyötä osana jatkuvaa liikennejärjestelmä- ja vaikuttamistyötä Kainuun kannalta keskeisten tavoitteiden edistämisessä kuten kansainvälisen, kansallisen ja perusväylänpidon rahoituksen kohdentamisessa sekä parannetaan liikennejärjestelmän tilannekuvaa ja tietopohjaa.

- **Joukkoliikenteen, liikennepalvelujen ja liityntäyhteyksien varmistaminen**

Varmistetaan joukkoliikenteen peruspalvelutaso kysyntää vastaavasti maakunnan sisällä ja kaukoliikenteen runkoreiteillä (sis. lentoyhteydet) sekä kehitetään ja otetaan käyttöön uusia toimintamalleja joukko- ja lentoliikenteen liityntäyhteyksissä. Varmistetaan sujuva ja turvallinen liikennejärjestelmä omalta osaltaan myös digitalisaation, liikenteen optimoinnin ja uusien palvelujen avulla.

- **Kestävien liikkumisratkaisujen edistäminen**

Edistetään kestäviä ratkaisuja liikkumisessa kuten liikenteen kestävien käyttövoimien jakeluinfran alueellista kattavuutta, pyöräilyn ja kävelyn edellytyksiä sekä esteettömyyttä kunta- ja matkailukeskuksissa (sis. ulkoilureitistöt), liikennejärjestelmän välityskykyä ja palvelutasoa sekä rataverkon sähköistämistä **kuljetusten ja henkilöliikenteen tarpeisiin.**

- **Kansainvälisten yhteyksien vahvistaminen**

Vahvistetaan kytkeytymistä kansainväliseen lentoliikenteeseen Helsingin kautta ja suoraan sekä logistisia maaliikenneyhteyksiä Itä- ja Perämeren satamiin, maakuntakeskusten välisiä yhteyksiä sekä liikennekäytäviä pohjoisen kautta Norjaan ja Ruotsiin. Varmistetaan Kainuun reittilentoyhteydet ostopalveluliikennejakson jälkeen toteutuvana markkinaehtoisena liikennöintinä **tai muilla tavoin** niin, että tarpeita vastaavat lentoyhteydet Kajaanin ja Helsingin välillä saadaan turvattua.

- **Liikennejärjestelmäsuunnitelman ja valokuituverkon toteuttaminen**

Edistetään Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden toteutumista. Edistetään kattavan valokuituverkon rakentamista sekä jo rakennetun verkon käyttöönottoa.

Saavutettavuuden toimenpidekokonaisuuksien toteutuksessa tulee huomioida elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamisen ohella myös liikennejärjestelmän käyttäjien erilaiset tarpeet (esimerkiksi liikkumisesteiset, autottomat, pendelöijät, ikääntyneet ja nuoret).

© Kainuu Arctic Lakeland

Myös Kainuun maaseutu tarjoaa monia mahdollisuuksia. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Aluerakenne ja monipaikkaisuus

Kainuun aluerakenteen kehittämisessä korostuvat viihtyisä asuminen, elinkeinoelämän ja uusien investointien tarpeet, monipaikkaisuus, vetovoimaisuus, olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen kestävästi, digitalisaatio, käyttäjien tarpeita vastaavat palvelut sekä innovatiivisuus ja uudet, rohkeat ratkaisut. Asumisen, palveluiden, tuotannon ja työpaikkojen, vapaa-ajan alueista, energiainfrasta sekä liikennejärjestelmästä muodostuu toimiva, kestävä ja elinvoimainen kokonaisuus. Monipaikkaisuus tarkoittaa, että yhden ainoan asuinpaikan sijaan ihmiset ovat ja toimivat useissa eri paikoissa sekä liikkuvat näiden paikkojen välillä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuu on viihtyisä, vetovoimainen ja monipaikkainen monipuolisen vapaa-ajan ja pysyvän asumisen sekä työnteon ja yrittämisen alue, jossa toimiminen on sujuvaa, palveluverkko ja palvelujen saavutettavuus vastaavat käyttäjien tarpeita lähtötilannetta paremmin. Yhdyskunta- ja aluerakenne on entistä toimivampi ja vetovoimaisempi. Koko maakunnassa ovat tarpeita

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Maankäytön suunnittelu**

Edistetään kaavoituksella maakunnan veto- ja pitovoimaa, monipaikkaisuutta sekä hyvää ympäristöä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja kestävää luonnonvarojen käyttöä osoittamalla riittävät ja tarkoituksenmukaiset aluevaraukset mm. viihtyisään asumiseen, energiainfraan, kulttuuri- ja luonnonympäristön vaalimiseen, maa- ja kalliokiviainesten ottoon ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet otetaan huomioon sekä turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.

- **Olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen ja älykäs sopeutuminen**

Käytetään ja jatkokehitetään olemassa olevia rakenteita (ml. toimitilojen) kestävästi, kustannustehokkaasti ja ympärivuotisesti sekä hyödynnetään Kainuun erilaisia asumisen- ja yritysten sijoittumisvaihtoehtoja monipuolisesti. Huomioidaan älykäs sopeutuminen toimitilojen rakentamisessa ja käytössä tekemällä niistä monikäyttöisiä, laajasti hyödynnettäviä ja muunneltavia. Tällöin varmistetaan, että tilat ovat eri kohderyhmien hyödynnettävissä, käyttöaste korkea ja eri käyttötarkoituksiin käytettävissä ja muunneltavissa. Edistetään Kainuun kuntien ja muiden julkisten toimijoiden elinvoimaa tukevia toimintamalleja älykkäässä sopeutumisessa.

- **Palveluverkko ja saavutettavuus**

Turvataan palveluverkko, kehitetään palveluja ja niiden saavutettavuutta sekä uusia toimintatapoja innovatiivisesti vastaamaan käyttäjien erilaisia tarpeita (mm. liikkuvat palvelut).

- **Tietoliikenneyhteydet ja digitaaliset palvelut**

Parannetaan monipaikkaisuuden edellytyksiä kattavilla kiinteillä tietoliikenneyhteyksillä ja kehittyvillä digitaalisilla palveluilla. Kehittyvät mobiiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä.

- **Elinkeinotoiminnan ja etätyön edellytykset**

Edistetään elinkeinotoiminnan, työnteon sekä opiskelun edellytyksiä etänä Kainuusta käsin mökiltä, kodista ja etäpalvelutoimistoilta.

- **Saavutettavuus ja energiainfra**

Edistetään alueen sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta sekä energiainfran kehittymistä elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeita vastaavasti.

Positiivinen maakuntakuva

Strateginen tavoite 2029

Kainuun veto- ja pitovoiman kehittäminen on moniäänistä ja perustuu Kainuun vahvuuksien esilletuontiin sekä haasteiden tunnustamiseen ja minimointiin. Kainuun positiivinen maakuntakuva rakentuu kainuulaisiin ja Kainuu-sidonnaisiin tarinoihin, ilmiöihin, ihmisiin, tapahtumiin ja uutisiin. Kainuulaiset itse kokevat ylpeyttä maakunnastaan ja jakavat mieluusti positiivista tietoa maakunnasta myös eteenpäin. Toiminnan taustalla operoiva maakunnan veto- ja pitovoimaan erikoistunut verkosto on rakentanut maakunnan mainetyön tukemiseksi palvelutarjottimen, jota hyödyntämällä kuka tahansa maakunnallinen toimija voi nivoa toimintansa maakuntabrändiin ja maakuntamarkkinointiin. Verkosto toimii kustannustehokkaasti, strategisesti ja luovasti ja tukee maakunnan toimijoita. Mm. järjestötoiminta, koulutussektori sekä työpaikkojen oheistoimintaverkostot luovat pitovoimaa alueelle. Kansainvälinen yhteisö **ja nuoret** on otettu vahvemmin mukaan maakuntakuvan rakentamiseen ja juurrutettu alueelle.

E2: Nuoret pitävät Kainuuta turvallisena paikkana, jossa voi liikkua myöhään illalla yksin. Luonnonläheisyys ja rauhallisuus ovat arvostettuja piirteitä. Nuorten mielestä Kainuussa tulisi olla enemmän koulutusmahdollisuuksia, erityisesti kolmannen asteen koulutusta, jotta nuoret eivät joutuisi muuttamaan muualle. He toivovat, että Kainuussa hyödynnettäisiin enemmän etätyön mahdollisuuksia, jotka voisivat houkutella uusia asukkaita ja tuoda elinvoimaa alueelle. Nuorten silmissä nuorille suunnatut tapahtumat ja muu tekeminen lisäävät Kainuun kiinnostavuutta ja vetovoimaa.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Maakunnan mainetiimin uuden mallin käyttöönotto**
Malli uudelle mainetiimille on vakiintunut ja vaikuttaa mm. Kainuuseen liittyvään julkiseen keskusteluun, tarjoaa substanssiosaamista maakuntamarkkinointiin sekä konkreettisia brändityökaluja (mm. ohjeistukset, graafiset resurssit jne.) maakuntabrändin hyödyntämiselle.
- **Maakunnan sisäisen toimintakulttuurin kehittäminen**
Panostetaan erityisesti maakunnan sisäisen toimintakulttuurin kehittämiseen tukemalla positiivista keskustelua ja avointa ilmapiiriä sekä yleistä suvaitsevaisuutta ja yhteisöllisyyden moninaisuutta.
- **Maakuntabrändin kehittäminen ja toimijoiden sitoutuminen**
Maakuntabrändiä kehitetään ja sitoutetaan maakunnalliset toimijat sen käyttöön (esimerkiksi Kainuu-sertifiointi, tms.).
- **Kainuulaisten brändiveturien osallisuus**
Varmistetaan kainuulaisten brändiveturien (esim. yritykset, seurat, urheilijat, taiteilijat) osallisuus maakunnan veto- ja pitovoiman kehittämisessä sekä maineen rakentamisessa kehittämällä Kainuu-lähettilästoimintaa.
- **Kansainvälisten yhteisöjen **ja nuorten** integrointi**
Integroidaan maakunnan kansainväliset yhteisöt **ja nuoret** mukaan maakunnan veto- ja pitovoiman kehittämiseen.
- **Maakunnallinen markkinointistrategia**
Luodaan maakunnallinen markkinointistrategia.

Kajaani Gymnastics on yksi tunnettu ja palkittu kainuulaisseura. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu

Tämän luvun toimenpiteillä Kainuusta halutaan tehdä hyvinvoivien ja onnellisten ihmisten tasa-arvoinen ja elinvoimainen maakunta. Kehittämisen kohteina ovat hyvinvointi ja liikunta, kulttuuri ja luovat alat sekä tasa-arvoinen aluekehittäminen.

Hyvinvointi ja **terveys liikunta**

Strateginen tavoite 2029

Vuoteen 2029 mennessä Kainuussa on parannettu terveystalveluja, vähennetty syrjäytymistä ja rakennettu terveempi maakunta yhteistyön avulla. Verrattuna vuoteen 2025 Kainuussa: Sosioekonominen eriarvoisuus on kaventunut; Asukkaiden omaehtoinen terveydestä huolehtiminen ja liikunta ovat lisääntyneet ja ikääntyneiden toimintakyky parantunut; Mielenterveysongelmat ovat vähentyneet ja asukkaiden hyvinvointi vahvistunut. Innovatiivisia digitaalisia ratkaisuja on hyödynnetty sote-palvelujen kehittämisessä ja turvaamisessa. Kainuun vahva ja itsenäinen asema maakuntana ja hyvinvointialueena on turvattu ja kehitetty kansallisesti ja kansainvälisesti tunnustettu Kainuun malli 2.0.

E2: Nuoret korostavat, että Kainuussa tulisi tukea nuorten jatkuvan muutoksen sietämistä ja kehittää taitoja, kuten paineensietokykyä, ongelmanratkaisua, luovuutta ja sosiaalisia valmiuksia. Nuoret toivovat maakunnassa enemmän nuorille suunnattua toimintaa, kulttuuri- ja liikuntatapahtumia, jotta alue olisi houkuttelevampi ja helpottaisi tutustumista uusiin ihmisiin. Tapahtumista ja eri mahdollisuuksista tehokas ja hyvin kohdennettu tiedottaminen lisäisi nuorten aktiivista osallistumista.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen**

Tehostetaan asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimista kuntien, hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Kannustetaan ja tuetaan asukkaita **ja-matkailijoita** terveyttä edistävän liikunnan lisäämiseen. Tehdään ennaltaehkäisevää monialaista asiakaslähtöistä, ratkaisukeskeistä ja verkostomaista yhteistyötä hyvinvoinnin vahvistamiseksi. **Ikääntyvän väestön ja maaseutualueiden palvelutarpeiden huomiointi yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten kanssa.**

- **TKI-toiminnan vahvistaminen**

Vahvistetaan Kainuun sairaalan asemaa sekä kehitetään ja hyödynnetään sairaalaa hyvinvointia edistävän TKI-toiminnan ympäristönä ja edelläkävijänä.

- **Työllisyyden edistäminen**

Tehdään määrätietoista työtä työllisyysasteen nostamiseksi ja tuetaan laajapohjaisella yhteistyöllä Kainuu-Koillismaa työllisyysaluetta. Integroidaan työvoiman ulkopuolella olevia työelämään. Integroidaan työvoiman ulkopuolella olevia työelämään ja toteutetaan aktiivista maahanmuuttajien kotouttamista.

- **Digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen hyvinvointipalveluissa**

Hyödynnetään data-analyysiä, suurteholaskentaa, teknologiaa ja digitaalisia ratkaisuja hyvinvointipalvelujen kehittämisessä eettisesti ja kestävästi. **Vahvistetaan digitaalisten palvelujen käyttöönottoa sekä asiakkaiden valmiuksia niiden käytössä.**

- **Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen**

Edistetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä kavennetaan sosioekonomista eriarvoisuutta. Vahvistetaan järjestöjen toimintaedellytyksiä ja osaamista hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden vahvistajina. **Huomioidaan erityisesti työkyvyttömät nuoret mielekkään toiminnan pariin.**

- **Luonnon virkistyskäytön edistäminen ja merkityksen korostaminen**

Parannetaan luonnossa liikkumisen mahdollisuuksia toimijoiden tavoitteellisella yhteistyöllä.

Liikunta

Strateginen tavoite 2029

Asukkaiden terveyttä ja toimintakykyä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia tukeva liikunnan harrastaminen on lisääntynyt kaikissa ikäryhmissä. Kainuussa on kansainvälisestikin merkittävä liikunnan ja urheilun koulutus- ja osaamiskeskittymä, jota hyödynnetään sekä maakunnan omassa liikkumisen edistämisen työssä että Kainuun maine- ja vetovoimatyössä. Liikunta ja urheilu ovat elinvoimatekijöitä, jotka synnyttävät uutta innovatiivista yritystoimintaa sekä liikuntamatkailua, ja siihen liittyvät tapahtumat ovat yksi Kainuun matkailun kärjistä.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Positiivisen liikunnan viestinnän vahvistaminen**
Vahvistetaan liikuntatoimijoiden viestinnällistä yhteistyötä ja lisätään positiivista liikuntaviestiä Kainuun liikkumisohjelmiaan kirjattuja teemoja esille nostamalla vaikuttajia hyödyntäen.
- **Liikuntatoimijoiden yhteistyön lisääminen**
Vahvistetaan liikuntaa edistävien toimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja kehittämistoiminnan koordinoimista aktiivisella verkostoyhteistyöllä.
- **Vaikuttavien ja elinvoimaisten liikuntapalvelujen kehittäminen**
Laajennetaan liikuntaneuvontapalveluja elintapamuutoksen sekä kehitetään elinvoimaiset ja saavutettavat liikuntapalvelut ja -olosuhteet koko Kainuussa.
- **Liikuntaosaamisen ja TKI-toiminnan integrointi**
Integroidaan maakunnan liikuntaosaaminen ja 2. asteelta tohtorin tutkintoon yltävä liikunnan koulutuspolku sekä TKI-toiminta yritystoimintaan ja uusien yritysten perustamiseen.
- **Liikunnan hyödyntäminen matkailun kehittämisessä**
Kehitetään Kainuun kotimaista ja kansainvälistä matkailua tukevia uusia liikuntapalveluita ja -tapahtumia luontoliikunta erityisenä vahvuutena.
- **Urheilun hyödyntäminen maakunnan vetovoimatyössä**
Hyödynnetään maakunnan monipuolista urheiluosaamista ja -olosuhteita sekä oppilaitosyhteistyötä kotimaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden saamisessa Kainuuseen etenkin Kajaanin urheilukampus ja Vuokatti-Ruka Urheiluakatemia ympäristöissä.

Kulttuuri ja luovat alat

Strateginen tavoite 2029

Kainuun kulttuuri on elinvoimaista ja monialaista, ulottuen eri toimialoille. Kainuulainen kulttuuri on ainutlaatuista ja juurevaa, ja se on tunnustettu kansallisesti ja kansainvälisesti. **Luovat alat ovat keskeisiä elinvoiman rakentajia niin alueen vetovoiman kuin pitovoimankin näkökulmasta, yhteistyö on vahvaa kulttuuritoimijoiden, kuntien ja yritysten välillä.** Kulttuuritoiminta lisää hyvinvointia ja elinvoimaa. Taide näkyy kaikilla elämänalueilla. Kulttuuritoiminta on saavutettavaa, ja se huomioi erityisesti lapset, nuoret ja seniorit. Tieto tarjonnasta saavuttaa hyvin kohdeyleisönsä. Kulttuuri toimii tärkeänä osana alueellista kehittämistä, ekologista kestävyyttä ja **kulttuuriperintöä vahvistaen.** Kulttuuritapahtumat ylittävät valtakunnallisen uutiskynnyksen ja Kainuu profiloituu vastuullisen kulttuurituotannon veturiksi.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Kulttuurialan yhteistyön tiivistäminen**

~~Taiteen ja kulttuurialan yhteistyötä tiivistetään maakunnan eri toimialojen kanssa ja kasvatetaan kulttuurin tunnettuutta.~~ Taide-, kulttuuri- ja luovan osaamisen vahvistaminen koulutuksessa, työelämässä ja alueellisissa kehittämisrakenteissa sekä palveluiden kehittämisessä.

- **Monialaisten kulttuuripalvelujen kehittäminen**

Kehitetään koko Kainuulle **elinvoimaisia ja saavutettavia**, ihmisten arjessa ja matkailupalvelutarjonnassa hyödynnettäviä monialaisia kulttuuripalveluita. **Kannustetaan asukkaita ja matkailijoita hyödyntämään alueen kulttuuri- ja liikuntapalveluja.**

- ~~- **Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kehittäminen (yhdistetty edellä olevaan)**~~

~~Kehitetään elinvoimaiset ja saavutettavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä olosuhteet koko Kainuussa. Kannustetaan asukkaita ja matkailijoita hyödyntämään kulttuuri- ja liikuntapalveluja. (tämä toimenpidekokonaisuus jäi ylimääräiseksi, kun liikunta erotettiin omaksi kehittämisen kohteekseen, kts. yllä)~~

- **Kansainvälisten verkostojen luonti**

Edistetään Kainuun luovien alojen kansainvälisten verkostojen muodostamista ja niiden moninaisuutta.

- **Vastuullisen kulttuurituotannon edistäminen**

Kehitetään kulttuuri- ja luovia aloja vastuullisen kulttuurituotannon veturina.

- **Kulttuurin yhteismarkkinoinnin vahvistaminen**

Tehdään kulttuurin tavoitteellista ja vaikuttavaa yhteismarkkinointia, joka nostaa kulttuurin näkyvyyttä.

- **Kulttuurihyvinvointi kainuulaisten voimavaraksi**

Edistetään kulttuurihyvinvointia monipuolisin palveluin. Tuetaan kulttuurin, **kulttuuriperinnön - ja ympäristöjen vaalimisen** avulla ihmisten **yhteisöllisyyttä**, resilienssiä, terveyttä ja Kainuun kokonaisturvallisuutta.

Srilankalaisten opiskelijoiden tanssiesitys Kajaanin Raatihuoneentorilla toukokuussa 2025. Kuva: Bijoy B. Sarkar.

Tasa-arvoinen aluekehittäminen

Strateginen tavoite 2029

Tasa-arvoinen Kainuu on paikka, jossa sukupuolten välinen tasapaino säilyy ja naisten sekä miesten työmahdollisuudet ovat yhtäläiset. Tavoitteena on monipuolinen ja kilpailukykyinen elinkeinorakenne, jossa etenkin naistenemmistöisiä aloja vahvistetaan ja **edistetään naisten hakeutumista monipuolisesti eri aloille.** ~~segregaatiota puretaan.~~ Kainuu houkuttelee nuoria osaajia erityisesti positiivisella markkinoinnilla ja viestinnällä korostamalla alueen potentiaalia hyvän elämän paikkana, erityisesti nuorten naisten ja uuskainuulaisten näkökulmasta. Edistetään asukkaiden ja toimijoiden yhdenvertaisia osallistamismahdollisuuksia päätöksentekoon ja kehittämiseen. Maakunta tarjoaa turvallisen ympäristön, toimivat julkiset palvelut ja mahdollisuuksia arvojen mukaiseen elämään, joka huomioi monipuolisesti arjen tarpeet. Kainuun muuttovoitto jatkuu ja maakunnan erityinen vetovoima on se, että Kainuussa on Suomen onnellisimmat lapset vuonna 2029. Kainuun sisäinen ilmapiiri on myönteistä ja kannustavaa.

E2: Nuorten osallisuutta aluekehittämisessä tulisi vahvistaa osallistavalla dialogilla, johon kutsutaan mukaan sekä paikallisia nuoria että kansainvälisiä opiskelijoita. Eri ohjelmia ja suunnitelmia laadittaessa on tärkeää varmistaa, että nuorilta saatu palaute ja kerätyt näkemykset huomioidaan valmistuvissa ohjelmissa. Nuorten äänen kuuluminen, ajatusten ja ideoiden esille tuominen maakunnallisessa päätöksenteossa ja kehittämistoimissa lisää heidän aktiivisuuttaan ja kiinnostustaan päätöksentekoon.

Toimenpidekokonaisuudet 2026–2029

- **Työllistymisen ja urakehityksen tukeminen**

Tuetaan työllistymistä ja urakehitystä purkamalla toimialojen segregaatiota ja työllistymisen esteitä. Kannustetaan eri väestöryhmiä, erityisesti uransa alkutaipaleella olevia osajia.

- **Naisten työmahdollisuuksien lisääminen**

Panostetaan naisenemmistöisiin aloihin ja naisten työpaikkojen lisäämiseen. **Toimialojen kehittämisessä pyritään luomaan ja markkinoimaan työpaikkoja sekä naisille että miehille. Rekrytointiin ja koulutukseen liittyvässä markkinoinnissa painotetaan sukupuolisensitiivistä lähestymistä.** Lisätään ja kehitetään naisia kiinnostavia laadukkaita ja vetovoimaisia työ- ja opiskelupaikkoja sekä osallistumisen kanavia.

- **Nuorten uramahdollisuuksien kehittäminen**

Kehitetään kainuulaisia nuoria kiinnostavia opiskelu-, työ-, yrittäjyys- ja uramahdollisuuksia. Luodaan ja vahvistetaan syitä jäädä, palata ja muuttaa Kainuuseen. **Tuetaan naisyrittäjyyttä yhtenä mahdollisuutena tehdä Kainuuta vetovoimaisemmaksi naisille.**

- **Uusien muuttajien houkuttelu**

Panostetaan uusien muuttajien ja osajien houkutteluun positiivisella viestinnällä, markkinoinnilla, tulomuuton tukitoimilla, asumisen kokeiluilla ja yhteisöllisellä ilmapiirillä.

- **Tasa-arvoisten palvelujen varmistaminen**

Kehitetään tasa-arvoisia palveluja, erityisesti koulutus- ja työmahdollisuuksia. Varmistetaan yhdenvertaisuus opintoneuvonnassa, johtamisessa ja rekrytoinnissa.

- **Yhteisöllisten kasvunpolkujen vahvistaminen**

Vahvistetaan ja tehdään näkyväksi yhteisöllinen kainuulainen kasvunpolku, joka mahdollistaa turvallisen, onnellisen ja terveellisen lapsuuden ja nuoruuden Kainuussa. Ehkäistään perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä koulukiusaamista erityisesti varhaisen puuttumisen keinoin.

Läpileikkaavat teemat

Maakuntaohjelman toteutuksessa huomioidaan kattavasti seuraavat läpileikkaavat teemat.

Alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö

Aluekehittäminen on korkeaan osaamiseen perustuvaa verkostomaista toimintaa, jossa korostuvat kumppanuus ja aluelähtöisyys sekä rajat ylittävä verkostomainen toiminta. Pohjois-Suomen yhteistyöhön kuuluvat Lapin, Kainuun, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnat. Tällä yli puolen Suomen pinta-alasta kattavalla alueella asuu runsaat 700 000 ihmistä.

Pohjois-Suomen maakuntaohjelmissa tunnistetaan yhteistyön ja yhteyksien kehittämistarve. Yhteistyön tavoitteena on Pohjois-Suomen mahdollisuuksien hyödyntäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista.

Itä- ja Pohjois-Suomen seitsemän maakuntaa (Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo) muodostavat yhteisen suuralueen (NUTS2-alueen) ja neuvottelukunnan. Kainuu edistää aktiivisesti Itä- ja Pohjois-Suomen suuralueen yhteistyötä ja osallistuu yhteiseen EU-edunvalvontaan mm. Itä- ja Pohjois-Suomen yhteisen EU-toimiston kautta. Kainuu on mukana myös Itä-Suomen maakuntien (Etelä-Savo, Kainuu, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo) yhteistyössä ja neuvottelukunnassa, sekä Itäisen Suomen yhteistyössä, johon kuuluvat Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Kainuu, Kymenlaakso, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo.

Alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistoiminta ja edunajaminen ovat keskeisiä keinoja Kainuun maakuntaohjelman tavoitteiden saavuttamisessa, ja siten maakunnan elinvoiman ja kilpailukyvyn kehittämisessä. Geopoliittisen tilanteen muutos on korostanut raja-alueen elinvoiman ja vakauden turvaamisen tarvetta yhteistyössä Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien ja rajakuntien kanssa, sekä rajanylittävän yhteistyön vahvistamisella Norjan, Ruotsin ja eurooppalaisten kumppanien suuntaan. Kainuun vahva alueellinen ja kansainvälinen yhteistyö edistää kokonaisturvallisuutta.

Kansainvälisyys kytkeytyy luontevasti maakuntaohjelman eri teemoihin ja toimialoille. Sen avulla edistetään maakuntaohjelman strategisten tavoitteiden saavuttamista. Kainuulaisten toimijoiden aktiivinen kansainvälinen yhteistyö tuottaa elinvoimaa ja kilpailukykyä yhteisöihin ja yrityksiin. Kansainvälistä hanketoimintaa ja kv-rahoitusten saamista Kainuuseen edistetään yhteistyöverkostoja hyödyntäen. Maakunnan nuoria kannustetaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön, hankkeisiin ja vaihto-ohjelmiin.

Monipaikkaisen työskentelyn mahdollisuuksia parannetaan ja kansainvälisten osaajien saamista ja asettautumista Kainuuseen tehostetaan. Kansainvälistä TKI-toimintaa, sekä tiedon ja hyvien käytäntöjen vaihtoa tuetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään puhtaan ja digitaalisen siirtymän tavoitteisiin. Kainuun kansainvälistä saavutettavuutta ja investointipotentiaalia kehitetään.

E2: Nuoret kaipaavat lisää mahdollisuuksia ja tukea kansainvälisiin projekteihin ja nuorisovaihtoihin osallistumiseksi. He toivovat, että Kainuussa hyödynnettäisiin enemmän Erasmus+ ja European Solidarity Corps -ohjelmia.

Maaseutu

Suurin osa Kainuun alueesta on harvaan asuttua maaseutua, jolle harvan asutuksen ohella ominaista ovat pitkät etäisyydet. Väestön määrä on vähentynyt ja väestöennusteet ennakoivat sen edelleen vähenevän. Vuonna 2022 harvaan asutun maaseudun väestömäärä Kainuussa oli noin 34 000 ja koko maakunnan väestömäärä reilut 70 000. Maatalouden kehitys Kainuussa on samansuuntaista kuin muuallakin Suomessa. Esimerkiksi maidontuotantotilojen määrä on vähentynyt, mutta maitomäärät ovat kasvaneet. Mökkiläisiä on lähes 13 000, joista yli 71 prosenttia tulee Kainuun ulkopuolelta.

Kainuun maakuntaohjelmassa huomioidaan maaseudun erityispiirteet, jotka liittyvät maaseudun kehittämisen ongelmien ratkaisuun sekä sen potentiaalin realisoimiseen.

Kainuun nykyisen ja tulevan elinvoiman keskeiset lähteet ovat maaseudulla, jossa on otollisia olosuhteita esimerkiksi energia- ja sähköintensiiviselle teollisuudelle, datakeskuksille ja datataloudelle, uusiutuvan energian tuotannolle, kaivannaistoiminnalle, maa- ja metsätaloudelle ja muulle biotaloudelle, matkailulle, kulttuuriin ja historiaan perustuvalle elinkeinotoiminnalle, luoville aloille, kulttuuri- ja liikuntatapahtumille sekä etätyölle ja digiyrittäjyydelle.

Kainuun maaseutualueiden merkitys kasvaa puhtaan ja digitaalisen siirtymän sekä fossiilitaloudesta uusiutuvaan energiaan ja kiertotalouteen siirtymisen edistyessä sekä Euroopan ja Suomen vahvistaessa omavaraisuuttaan, huoltovarmuuttaan ja teollistumistaan.

Maaseudun rooli on korvaamaton niin ruokaturvassa, energiantuotannossa kuin taloudellisessa huoltovarmuudessa. Luontokadon ehkäiseminen sekä ilmastotavoitteisiin pääseminen edellyttävät ympäristö- ja ilmastoviisasta maataloutta sekä elävää, monipuolista ja uudistuvaa maaseutua. Väestörakenteen muutoksen ja vuosien kaupungistumiskehityksen seurauksena maaseudun palvelut ovat vähentyneet, mutta suurimmat fyysiset ympäristön muutokset maankäytössä sijoittuvat maaseudulle mm. uusiutuvan energiantuotannon, sähköverkon ja eri teollisuuden alojen muodossa.

Palvelujen, yrittäjyyden sekä saavutettavuuden kehittäminen maaseutualueilla vaativat räätälöityjä ja olosuhteet huomioivia ratkaisuja. Kokonaisturvallisuuden kannalta rajaseudun asuttuna pitäminen edellyttää kestäviä elämisen edellytyksiä, virkistysmahdollisuuksia sekä turvallisia yhteisöjä. Maaseudun toimiva liikenneinfrastruktuuri mahdollistaa kestävät liikkumisratkaisut, monipaikkaisuuden, huoltovarmuuden sekä elinkeinojen kannattavuuden. Poikkeus- ja kriisitilanteissa nettiyhteydet ja sähköntoimitus on tärkeä varmistaa, mutta myös oman varautumisen ja naapuriavun merkitys kasvaa. Palo- ja pelastussektorien viranomaisten yhteistyö sekä maaseutuyhteisöjen kouluttaminen korostuvat. Maatalouden sukupolvenvaihdoksien sekä investointien rahoitus tulee varmistaa. Maatalous on runkoelinkeino, joka tukee maaseutualueiden elinvoiman säilymistä ja kehittämistä. Toimiva järjestösektori on tärkeä osa maaseudun yhteisöllisyyttä sekä terveys- ja hyvinvointityötä.

Pala Kainuuta lintuperspektiivistä. Kuva: Minna Mustonen, Kainuun liitto.

Maakuntaohjelman vaikuttavuus ja seuranta

Maakuntaohjelman toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutumista seurataan vaikuttavuusindikaattorien ja tuotosindikaattorien avulla. Vaikuttavuusindikaattorit ovat määrällisiä tilastollisia mittareita. Tuotosindikaattorit ovat laadullisia ja liittyvät maakuntaohjelman teemakokonaisuuksien sanalliseen seurantaan ja toteuman arviointiin.

Maakuntaohjelman kolmea pääkokonaisuutta, 1. Osaava ja ilmastoviisas kestävä kasvun ja kansainvälistymisen Kainuu, 2. Turvallinen, saavutettava ja vetovoimainen Kainuu ja 3. Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu, seurataan taulukon 1. mukaisten indikaattoreiden kautta. Tulevina vuosina laadittavat maakunnan tilanne- ja kehityskuvat muodostavat osan maakuntaohjelman seurantaan. Seurattaville indikaattoreille on määritetty lähtötaso ja tavoitetasot vuosille 2029 ja 2045.

Tavoitteiden toteutumisen seuraintindikaattoreita ja niiden tasojen määrittelyä täydennetään ohjelmapirosessin edetessä.

Aluetalouden ja kärkitoimialojen kehittymistä ja toiminnan tuloksellisuutta seurataan yleisten aluetaloustilastojen avulla. Kainuun maakuntaohjelman 2026–2029 mittareiden ja sen toteutuksen seurannasta vastaa Kainuun ennakointi- ja seurantaryhmä.

Taulukko 1. Maakuntaohjelman 2026–2029 ja maakuntasuunnitelman 2045 seurannan mittarit

Mittari	Lähtötaso 2025	Tavoite 2029	Tavoite 2045	Koko maa 2025
BKT henkeä kohden, € käypiin hintoihin	42 125,5 (v.2022)	46 300 (10 % kasvu lähtötasosta)	58 800 (40 % kasvu lähtötasosta ja 1,5 % vuosittainen kasvu vuodesta 2029)	47 898
Työn tuottavuus (tuotos tulona per tehdyt työtunnit)	90,4 (v.2022)	Kasvua vuosina 2026–2029	Työn tuottavuus kasvanut koko maata paremmalle tasolle	122,8
Yritysten toimipaikkojen tuotannon jalostusarvo (1000 euroa)	1 149 768 (v.2023)	Kasvua vuosina 2026–2029	Jalostusaste noussut kaikilla aloilla	131 859 654
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot, €/asukas	413; alle 1 % (v.2023)	Kasvua vuosittain	TK-menot vähintään 5 % Kainuun BKT:sta	1506; 3 %
Yksityisen sektorin työpaikat (sis. valtioenemmistöinen Oy)	15 034 (v.2023)	Kasvua vuosina 2026–2029	Yksityisen sektorin työpaikkoja 18 000 (kasvua 20 %)	1 432 298
Kärkitoimialojen liikevaihto yht. M €	1914 (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	Kärkitoimialojen liikevaihto kasvanut muita toimialoja nopeammin	-
Kärkitoimialojen henkilöstömäärä yht.	6101 (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	Kärkitoimialojen henkilöstömäärä kasvanut muita toimialoja nopeammin	-
Vienti, milj. €	558 (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	Vienti kasvanut koko maan keskiarvoa nopeammin	72 126
Vientiyritysten toimipaikkojen lkm.	101 (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	Vientiyrityksiä 126 (kasvua 25 %)	19 541
Investoinnit, MRD €	2,4 mrd. investoinnit toteutuksessa tai investointipäätös tehty	Vähintään 5 mrd. teolliset investoinnit vuoteen 2029 mennessä	20 mrd. toteutuneet investoinnit	-
Opiskelijoiden määrä (lukiot, KAO ja KAMK)	8551 (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	Opiskelijamäärät riittäviä Kainuun työelämän tarpeisiin eri koulutusasteilla	638 220
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä, %	26,8 (v.2024)	Kasvua vuosittain	Korkea-asteen suorittaneiden osuus lähellä koko maan tasoa	34,1
Yöpymisten määrä (rekisteröidyt ja rekisteröimättömät yht.)	841539 (v.2024)	1,2 miljoona	1,5 miljoonaa	30,1 milj.
Ulkomaalaisten rekisteröityjen yöpymisten määrä	48260 (v.2024)	96 000	300 000	6 368 626
Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta, %	60 (v. 2022)	75–80	100	42
Teollisuuden kestävä kasvun edellyttämien infrastruktuurihankkeiden toteutuminen	Infra ei täysin vastaa vaatimuksia	Hankkeiden suunnittelu ja toteutuminen edenneet	Hankkeita toteutunut	-
Liikennejärjestelmän kestävien liikkumisratkaisujen edellyttämien infrastruktuurihankkeiden toteutuminen	Infra ei vastaa kaikkia edellytyksiä	Tarvittavien hankkeiden suunnittelu ja toteutuminen ovat edenneet	Hankkeita toteutunut	-

Mittari	Lähtötaso 2025	Tavoite 2029	Tavoite 2045	Koko maa 2025
Vesistöjen tila	Kainuun vesistöjen nykyinen tila pääasiassa hyvä	Vesistöjen hyvä ekologinen tila	Vesistöjen tila paranee	Enimmäkseen hyvä
Kasvihuonekaasupäästöt (ilman päästöhyvityksiä), ktCO ₂ -ekv	504,7 (v. 2023)	358 (-60 % vuoden 1990 tasosta)	134 (-85 % vuoden 1990 tasosta)	27729,3
Kainuun alueellisen luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman (LUMO) valmistelu ja eteneminen	LUMO-työn selvitysvaihe käynnistynyt	Alueelliset LUMO-toimet tunnistettu ja ne etenevät suunnitelmallisesti	Alueellisen LUMO-työn toimenpiteet etenevät suunnitelmallisesti	-
Matka-aika Helsinki-Kajaani (lentoliikenne)	max 3 h	max 3 h	max 3 h	-
Matka-aika Kajaani-Helsinki henkilöjunalla (Savonrata, Itärata ja Lentorata)	6 h 7 min	noin 6 h	alle 5 h	-
Matka-aika Kajaani – Oulu henkilöjuna	2 h 8 min	noin 2 h	noin 2 h	-
Kiinteän verkon laajakaistasaatavuus % kotitalouksista ≥ 100 Mbit/s, (valokuidun saatavuus %)	71 (68) (09/2024)	Kasvua vuosittain	Koko maakunnan kattavat nopeat tietoliikenneyhteydet	81
Kokonaisnettomuutto (Kainuu, Kajaanin seutukunta, Kehys-Kainuu)	102, 106, -4 (v.2024)	Kasvua koko Kainuussa vuosina 2026–2029	Koko Kainuu saa muuttovoittoa	-
Nuorten naisten määrä (19–29 v.) ja %-osuus	2824; 41,8 % (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	Nuorten naisten ja miesten suhteellinen osuus tasapainossa	345 727 (48,3 %)
Työikäisten naisten määrä (15–64 v.) ja %-osuus	5767; 46,5 % (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	Työikäisten naisten ja miesten suhteellinen osuus tasapainossa	1 705 955 (48,9 %)
Työllisyysaste %, 15–64 v. (miehet ja naiset)	73,7 (m:72,3, n:75,1) (v.2024)	Kasvua vuosina 2026–2029	80 (m:80 n:80)	72,1 (m:72,0, n:72,3)
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu	135,8 (v.2023)	Kääntyy laskuun vuosina 2026–2029	Työkyvyttömyys vähenee, Kainuu saavuttaa koko maan tason	100
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu	109,5 (v.2023)	Laskee vuosittain	Sairastavuus vähenee, Kainuu saavuttaa koko maan tason	100
Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, %	61 (v.2024)	Vähenee vuosittain	Liian vähän liikkuvien osuus alle 50 %	58,4
Onnellisiksi itsensä kokevat, %	50,2 (v.2024)	Onnellisten osuus kasvaa vuosina 2026–2029	Kainuussa ollaan koko maata onnellisempia	47,8
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	20,6 (v.2023)	Laskee vuosina 2026–2029	Syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrä koko maata alhaisemmalla tasolla	16,6

Taulukko 2. Maakuntaohjelman rahoitustaulukko. Suuntaa antava. Rahoitusohjelmat muuttuvat uuden EU-ohjelmakauden käynnistyessä v. 2028.

Maakuntaohjelman tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet		EAKR	JTF	ESR+	AKKE	Maaseuturahasto	Leader	Interreg NPA	Interreg Baltic Sea	Interreg Aurora	Interreg Europe	Business Finland	ESPON	CEF	Horizon	Life
Osaava ja ilmastoviisa s kestävä kasvun ja kansainvälis tymisen Kainuu	Osaaminen	X	X	X	X			X								
	Osaava työvoima	X	X	X	X				X							
	Elinkeinot	X	X	X	X	X	X		X			X		X		
	Kärkito imialat	Matkailu	X	X	X	X	X		X	X	X					
		Teknologiat eollisuus	X	X								X				
		Biotalous	X	X	X	X	X								X	X
		Kaivannaisa la ja kemianteolli suus	X									X			X	
	Kainuun älykäs erikoistuminen	X	X		X			X				X		X	X	
	Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä	X				X		X	X			X			X	X
Turvallinen, saavutettav a ja vetovoimain en Kainuu	Kokonaisturvallisuus ja geopolitiikka	X			X		X							X		
	Saavutettavuus	X											X	X		
	Aluerakenne ja monipaikkaisuus							X					X	X		
	Positiivinen maakuntakuva				X											
Hyvinvoiva ja tasa-arvoinen Kainuu	Hyvinvointi ja liikunta	X		X	X			X								
	Kulttuuri ja luovat alat	X		X	X			X		X	X					
	Tasa-arvoinen aluekehittäminen	X	X	X			X	X			X					
Läpileikkaa vat teemat	Alueellinen, kansainvälinen ja kansallinen yhteistyö	X	X	X	X			X	X	X	X				X	X
	Maaseutu		X			X	X	X								X

Kainuun maakuntaohjelman 2021–2025 ulkoinen arviointi

Pohjois-Suomen maakuntaohjelmien vuoden 2024 lopulla tehdyssä ulkoisessa arvioinnissa tarkasteltiin Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmien tavoitteiden toteutumista, toimeenpanon onnistumista, vaikutuksia sekä ohjelmien roolia osana aluekehittämisen ohjausjärjestelmää. Arvioinnin mukaan Kainuun maakuntaohjelman 2021–2025 vahvuutena on sen kyky vastata maakunnan tarpeisiin sekä tukea kärkitoimialojen, elinkeinojen ja osaamisen kehittämistä. Maakuntaohjelma on laadittu tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, ja Kainuun vahva yhteistyökulttuuri on tukenut sen toimeenpanoa. Maakuntaohjelman tavoitteet suuntautuvat jo nykyisellään tulevaisuuteen ja maakuntaliitossa tehty ennakointityö on vahvaa, mutta jatkossa ohjelman muutosjoustavuutta voitaisiin entisestään vahvistaa, jotta se pystyisi paremmin reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin, kuten muuttuneen geopolittisen tilanteen sekä hallinnollisten uudistusten tuomiin muutoksiin.

Kainuun maakuntaohjelma on merkittävä väline edunvalvonnassa ja maakunnan yhteisen suunnan määrittelyssä. Ohjelman ohjausvaikutusta heikentää kuitenkin strategisen otteen puute sekä liiallinen laajuus. Vaikuttavuutta voitaisiin parantaa selkeyttämällä ja tiivistämällä ohjelmadokumenttia sekä kohdistamalla se osa-alueisiin, joihin maakuntana tai maakuntaohjelmalla voidaan vaikuttaa. Lisäksi ohjelmassa voitaisiin entisestään vahvistaa uutta kasvua ja arvonalistavaa vahvistavia näkökulmia. Tulevan maakuntaohjelman toimeenpanon suunnittelussa tulee jatkossa vahvistaa strategisen rullaavuuden otetta eli varautua päivittämään maakuntaohjelman toimeenpanoa sekä taustatekijöiden muutosten, ohjelman painopisteiden painottamisen, että seurannan osalta. Lisäksi vuoropuhelua keskeisten sidosryhmien kanssa on syytä syventää tavoitteiden saavuttamiseksi ja maakunnan edunvalvonnan tukemiseksi.

Arvioinnin mukaan Pohjois-Suomen maakuntaohjelmilla on muuhun Suomeen verrattuna erityisen vahva elinkeino- ja edunvalvonnallinen merkitys. Ohjelmien keskeisinä tuloksina nähdään rahoituksen ja hanketoiminnan kohdentuminen maakunnalle tärkeisiin painopisteisiin, yhteisen suunnan konkretisoituminen sekä yhteistyön vahvistuminen. Temaattisesti Pohjois-Suomen maakuntaohjelmissa korostuvat teollisuus, energiakysymykset ja työvoiman saatavuus, kun taas hyvinvointi ja nuorten näkökulmat jäävät vähemmälle. Kaikille Pohjois-Suomen maakuntaohjelmille yhteisiksi kehittämistarpeiksi tunnistettiin ohjelmien laveus ja strategisen selkeyden puute, jotka vaikeuttavat tavoitteiden seuranta ja vaikuttavuuden tunnistamista. Maakuntaohjelmien vaikuttavuutta voidaan parantaa tiivistämällä painopisteitä, lisäämällä sidosryhmien osallistumista sekä vahvistamalla ohjelmien joustavuutta, tulevaisuuskestävyyttä ja ylimaakunnallista yhteistyötä.

Arviointi toteutettiin monimenetelmällisesti, ja siinä kuultiin laajasti maakuntien liittojen edustajia, maakuntaohjelmien toteutukseen osallistuvia tahoja sekä keskeisiä sidosryhmiä. Aineistoa kerättiin asiantuntija- ja sidosryhmähaastatteluilla, sähköisellä kyselyllä laajemmalle sidosryhmäjoukolle sekä maakuntien yhteisessä ja maakuntakohtaisissa työpajoissa, joissa arvioinnin löydöksiä validoitiin ja kehitettiin eteenpäin. Owl Group toteutti arvioinnin syksyllä 2024.

Arvioinnin pohjalta saadut havainnot ja arvokkaat kehittämissuositukset on Kainuun uuden maakuntaohjelma vuosille 2026–2029 valmistelussa tarkoin huomioitu.

Julkaisuluettelo 1.1.2013 alkaen

Sarja A: virallisesti hyväksytyt julkaisut

Sarja B: selvitykset ja tutkimukset

Sarja C: hallinnolliset asiakirjat

Sarja D: monistesarja

Sarja A

- A:1 Kainuun maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma TOTSU 2014-2015 (2013)
- A:2 Kainuun maakuntaohjelman toimenpidesuunnitelma TOPSU 2015-2016 (2014)
- A:3 Kainuu ohjelma 2014-2017 (2013)
- A:4 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava kaavaselostus (2014)
- A:4 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava, kartta (2014)
- A:5 Kainuun 1. vaihemaakuntakaava, kaavaselostus (2015)
- A:5 Kainuun 1. vaihemaakuntakaava, kartta (2015)
- A:6 Viestinnän linjaukset 2016-2020 (2015)
- A:7 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma eli TOPSU 2016-2017 (2015)
- A:8 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma TOPSU 2017-2018 (2016)
- A:9 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava, kaavaselostus (2016)
- A:9 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava, kaavakartta (2016)
- A:10 Kainuu-ohjelma, Maakuntasuunnitelma 2035, Maakuntaohjelma 2018-2021 (2017)
- A:11 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma TOPSU 2019-2020 Kasvua Kainuuseen (2018)
- A:12 Kainuun tuulivoimamaakuntakaava
- A:13 Viestinnän linjaukset 2021-2024 (2021)
- A:14 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma TOPSU 2021-2022 (2021)

Sarja B

- B:1 Vammaispalveluhankkeen Kainuun osahankkeen loppuraportti
- B:2 Kainuun skenaariot 2035 loppuraportti (2013)
- B:3 Kainuun ympäristöohjelma 2020, julkaistu 2013
- B:4 Kainuun Venäjä-strategia 2020 (2014)
- B:5 Kainuun maakuntakaavan tuulivoimaselvityksen täydennys (2013)
- B:6 Kainuun kaupanpalveluverkkoselvitys (2013)
- B:7 Selvitys Kainuun biotalouden aluetalousvaikutuksista – Kainuun biotalouden aluemallinnus (2014)
- B:8 Kainuun maakuntakaavan seurantaraportti (2015)
- B:9 Selvitys digitalisaation mahdollisuuksista Kainuussa (2015)
- B:10 Kainuun tuulivoimamaakuntakaava. Vaikutukset NATURA-2000-verkoston alueisiin (2015)
- B:11 Ekologiset yhteydet, luontomatkailu ja hiljaiset alueet Kainuun aluekehityksessä ja maakuntakaavoituksessa. ELMA-hankkeen loppuraportti (2016)
- B:12 Kainuun maakunnallisesti arvokkaat rakennushistorialliset kohteet (2018)
- B:13 Kainuun matkailustrategia 2018-2021 (2018)
- B:14 Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelma (2018)
- B:15 Luonnollisesti Kainuu – Kainuun maakuntakuvatutkimus 2017 (2017)
- B:16 Kainuun kaivannaisstrategia 2019-2025 (2019)
- B:17 Kainuun kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2019-2022 (2019)
- B:18 Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan seurantaraportti (2020)
- B:19 Kainuun monipaikkaisuusraportti (2021)
- B:20 Naisnäkökulmaa Kainuuseen hankkeen loppuraportti (2021)
- B:21 Kainuun Venäjä-strategia 2021-2027 (2021)
- B:22 Maakuntakuvatutkimus 2020 (2021)

B:23 Kainuun kulttuuriohjelma 2022–2025 (2022)

B:24 Kainuun yhteinen brändikäsikirja

B:25 Kainuun matkailustrategia 2024–2028

Sarja C

C:1 Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2013 (2013)

C:2 Kainuun liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014–2016 (2013)

C:3 Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2014 (2014)

C:4 Kainuun liiton toiminta- ja taloussuunnitelma 2015–2017 ja talousarvio 2015 (2014)

C:5 Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2015 (2015)

C:6 Kainuun liiton talous- ja toimintasuunnitelma 2016–2018 ja talousarvio 2016 (2015)

C:7 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2015 (2016)

C:8 Talous- ja toimintasuunnitelma 2017–2019, Talousarvio 2017 (2016)

C:9 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2016 (2017)

C:10 Kainuun liiton talous- ja toimintasuunnitelma 2018–2019 ja talousarvio 2018 (2017)

C:11 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2017 (2018)

C:12 Talousarvio vuodelle 2019, Talous- ja toimintasuunnitelma 2019–2020 (2018)

C:13 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2018 (2019)

C:14 Talousarvio vuodelle 2020, Talous- ja toimintasuunnitelma 2020–2022 (2019)

C:15 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2019 (2020)

C:16 Talousarvio vuodelle 2021, Talous- ja toimintasuunnitelma 2021–2023 (2020)

C:17 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2020 (2021)

C:18 Talousarvio vuodelle 2022, Talous- ja toimintasuunnitelma 2022–2024 (2021)

C:19 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2021 (2022)

C:20 Kainuun liiton talousarvio 2023 sekä talous- ja toimintasuunnitelma 2023–2025 (2022)

C:21 Kainuun liiton tilinpäätös ja toimintakertomus 2022 (2023)

C:22 Talousarvio vuodelle 2024, talous ja toimintasuunnitelma vuosille 2024–2026 (2023)

C:23 Kainuun liiton tilinpäätös ja toimintakertomus 2023 (2024)

C:24 Talousarvio vuodelle 2025 ja talous- ja toimintasuunnitelma vuosille 2025–2027 (2024)

Sarja D

D:1 Kainuun seudullisesti merkittävät ampumaradat 2013 (2013)

D:2 Yhteisöllisyydellä turvallisuutta Kainuussa – Kainuun turvallisuussuunnitelma 2015–2018 (2015)

D:3 Vuokin reitti Viena -toimintamalli (2017)

D:4 Toisen maailmansodan sotahistoriakohteet Kainuun maakuntakaavoituksessa (2019)

KAINUUN LIITTO
